

DIAK

Minja Petäjaniemi

Mari Pyysilta

Sosionomi AMK

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyö, 2026

Arvostava vuorovaikutus ja kohtaaminen lastensuojelun sijaishuollon yksiköissä

Video tukemaan työntekijöiden perehdytystä

TIIVISTELMÄ

Minja Petäjaniemi ja Mari Pyysilta

Arvostava vuorovaikutus ja kohtaaminen lastensuojelun sijaishuollon yksiköissä-
Video tukemaan työntekijöiden perehdytystä

31 sivua ja 2 liitettä

Kevät 2026

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi AMK

Tässä kehittämispainotteisessa opinnäytetyössä oli tarkoituksena selvittää, mitä arvostava vuorovaikutus ja kohtaaminen tarkoittavat sekä koota perehdytysmateriaalia jo olemassa olevista menetelmistä sekä aihetta koskevista tutkimuksista. Opinnäytetyössä tavoitteena oli perehdyttämisen keinoin saada työntekijät pohtimaan omia vuorovaikutustaitojaan erilaisissa lastensuojeluyksikön arjen tilanteissa. Tarkoituksena oli lisätä tietoisuutta kohtaamisen merkityksestä ja herätellä työntekijöitä itsereflektion kehittämiseen.

Opinnäytetyön tuotoksena toteutettiin aiheesta osallistava videotallenne osaksi yhteistyökumppanin perehdytysmateriaalia. Aloitimme lastensuojelun sijaishuollon yksiköissä suunnitellun perehdytysmateriaalin kehittämisen. Video perustuu yhteistyökumppanin aikaisempaan perehdytysmateriaaliin, tutkittuun tietoon sekä olemassa olevaan lainsäädäntöön. Teoreettisena viitekehyksenä on tuotu esille työmenetelmistä dialogisuus, traumatietoisuus sekä ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys.

Video ideoitiin yhteistyössä yhteistyökumppanin kanssa. Tärkeänä lähtökohtana aiheen lisäksi videolle oli olla helposti lähestyttävä, vaikuttava ja työntekijää palveleva selkeä perehdyttämismateriaali. Lopputuloksena syntyi selkeä yhteistyökumppania hyödyttävä uudistettu perehdytysmateriaali, jonka pohjalta he voivat jatkaa muiden aiheiden kehittämistä.

Asiasanat: kohtaaminen, lastensuojelu, perehdyttäminen, video, vuorovaikutus

ABSTRACT

Minja Petäjämäki and Mari Pyysilä

Valuable interaction and encounter in child welfare substitute care units- Video to support employee orientation

31 pages and 2 attachments

Spring 2026

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's degree in social and health care

Bachelor of Social Services

The purpose of this development-oriented thesis was to bring concreteness from behind the elements and concepts of interaction and encounter, as well as to compile induction material on already existing methods and research on the subject. The aim of the thesis was to get employees to consider their own interaction skills in different situations in the child welfare unit. The purpose was to raise awareness of the importance of encounters and to awaken employees to the development of self-reflection.

As a result of the thesis, we implemented an inclusive video of the topic as part of our partner's orientation material. We started the development of the induction material planned in the child welfare substitute care units in question. The video is based on our partner's previous orientation material, researched information, and existing legislation. As a theoretical framework, dialogue, trauma awareness, and solution and resource focus have been highlighted from various available working methods.

We developed and brainstormed the basic elements of video in cooperation with our partner. In addition to the topic, an important starting point for the video was the easy-to-approach, impressive and clear induction material that served the employee. We implemented the sounds of video material, visual, and graphic design using the web platform of our choice for this.

We sent the video to the leaders of the units for comment and after receiving the feedback, the finished video recording was presented in a workshop, from which the collected comments were positive. It was then introduced by the heads of the units. The result was a clear new orientation material for the benefit of the partner, to which they can develop more introductory material on other subjects.

Keywords: child protection, encounter, induction, interaction, video

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 ARVOSTAVAN KOHTAAMISEN JA VUOROVAIKUTUKSEN PERIAATTEET	6
3 DIGITALISOITUVA PEREHDYTYS	7
4 TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLLON LAITOSYKSIKÖ	9
5 VIDEON AIHETTA OHJAAVAT TYÖOTTEET- JA MENETELMÄT	11
5.1 Dialogisuus ja vuorovaikutus.....	11
5.2 Traumainformoitu työote	15
5.3 Ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys	17
6 PEREHDYSTYSMATERIAALIN PÄIVITTÄMISEN TARKOITUS JA TAVOITE	19
7 PEREHDYTYSMATERIAALIN KEHITTÄMISEN PROSESSI	21
8 KEHITTÄMISTYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	27
9 POHDINTA	30
LÄHTEET	32
LIITE 1. Videon käsikirjoitus.....	36
LIITE 2. Video	48

1 JOHDANTO

Arvostusta osoitetaan usein pienillä eleillä, mutta silti sen merkitys on suuri. Sen kautta luodaan pohja toimivalle vuorovaikutukselle ja ihmisten väliselle yhteistyölle. Lasten ja aikuisten välisissä kohtaamisissa lapsen kokema arvostetuksi tuleminen auttaa toisiaan kunnioittavan suhteen syntymiseen. Lapselle osoitetaan, että hän on omana itsenään arvokas ja hänet hyväksytään juuri sellaisena. Arvostuksen pitää olla aitoa. Sillä ei kuitenkaan tarkoiteta sitä, että esimerkiksi kaikenlaiset teot ja käyttäytyminen pitäisi hyväksyä. Aikuisten asenteilla on merkitystä erityisesti silloin, kun lapsella on erityisiä tarpeita. Arvostavassa kohtaamisessa vältetään tulkitsemista. On tärkeää olla avoin ja kysyä enemmän kuin olettaa. (Saukkola & Laane, 2023, s. 14–29.)

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan arvostavaa vuorovaikutusta ja kohtaamista lastensuojelun sijaishuollon laitoksissa työntekijän näkökulmasta, keskittyen toimivan työhön perehdytyksen kautta ammatillisen kasvun ja vuorovaikutustaitojen tukemiseen. Opinnäytetyön tuotoksena tehty perehdyttämismateriaali edistää osaltaan laitoksiin sijoitettujen lasten osallisuutta arjessa ja oikeuksia hyvään kohteluun. Taustatietoja kerätessä havaittiin, että Suomessa vuonna 2024 sijoitettuna laitoksiin oli 8300 lasta (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2025). Tämä opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä lastensuojelun sijaishuollon yksityisen toimijan kanssa. Yhteistyökumppanillamme oli tarve kehittää perehdyttämismateriaaliaan työntekijöitä osallistavaan ja vaikuttavampaan muotoon. Perehdyttäminen on tärkeää, jotta työntekijä osaa tehdä työtään häneltä toivotulla tavalla. Perehdyttämisen avulla työntekijä pääsee kunnolla tutustumaan työnsä sisältöön. (Työturvallisuuskeskus, 2013.) Työn tarkoituksena on aloittaa tämä perehdyttämismateriaalin kehittäminen toteuttamalla opinnäytetyön tuotoksena osallistava videotallenne arvostavasta vuorovaikutuksesta ja kohtaamisesta lastensuojelun sijaishuollon laitostyöntekijöissä.

Videolla tuodaan esille konkretiaa arvostavaan vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen liittyvien elementtien ja käsitteiden takaa sekä kootaan esimerkkejä jo olemassa olevista menetelmistä sekä aihetta koskevista tutkimuksista. Videon tavoitteena on saada katsoja refleктоimaan omaa jo olemassa olevaa osaamistaan. Arvostavan kohtaamisen ja vuorovaikutuksen käsitteiksi valitsimme dialogisuuden, traumainformoidun työtteen sekä ratkaisuja ja voimavarakeskeisyyden. Nämä ovat keskeisiä työtöiteita- ja menetelmiä työelämäyhteistyökumppanimme arjessa.

2 ARVOSTAVAN KOHTAAMISEN JA VUOROVAIKUTUKSEN PERIAATTEET

Tölli (2024, s. 6, s. 8, s. 10 s. 133–135, s. 169–170) toteaa, että arvostuksen ymmärtäminen mahdollistaa kohtaamisen molempia osapuolia palkitsevana kokemuksena. Ihmiset voivat vaikuttaa toistensa elämiin positiivisesti, kun he kohtaavat toisensa hyväksyvästi. Arvostetusti kohdattuna voi kokea tulevana ymmärretyksi, hyväksytyksi ja että omat ajatukset, tunteet ja tarpeet ansaitsevat toisten kunnioituksen. Yksilön ominaisuudet, elämäkatsomus tai asema eivät vaikuta arvostavaan kohtaamiseen. Kyse on aina siitä, miten kukin itse kokee tulleensa kohdatuksi ja siinä tunteilla on merkitystä. Kyseessä on kuitenkin aina ihmisten välinen tapahtuma. Kaikissa arvostavissa kohtaamisissa on mahdollisuus korjata niitä huonoja kokemuksia, joita aikaisemmin on joutunut kokemaan. Hyväksyntä ja aito läsnäolo luovat turvallisuuden tunnetta, joka koetaan elämässä tärkeäksi. Yksilö saa silloin tuntea olevansa merkityksellinen toiselle ihmiselle. Arvostava kohtaaminen vaikuttaa ihmisiin positiivisesti useilla eri tavoilla esimerkiksi kokonaisvaltaista hyvinvointia tukemalla ja kehittymistä sekä kasvamista auttamalla. Arvostusta ja hyväksyntää voi viestiä lyhyissäkin kohtaamisissa katsomalla silmiin ja hymyilemällä.

Sandbergin (2024, s. 40–44) mukaan jokaista kohtaamista voidaan pitää saman arvoisina niiden kestosta riippumatta. Kohtaamisessa tärkeää on saada välitettyä toiselle henkilölle tunne hyväksytyksi tulemisesta ja arvostuksesta ehdoitta, riippumatta toisen henkilön ominaisuuksista. Vuorovaikutustilanteissa voidaan välittää tieto siitä, että ollaan olemassa ja valmiita auttamaan sekä tukemaan tarvittaessa. Aikuisen tehtävä on olla saatavilla. Katseella, eleillä ja kehonkielellä voidaan tukea viestiä siitä, mitä halutaan sanoa.

3 DIGITALISOITUVA PEREHDYTYS

Työturvallisuuslaki velvoittaa työnantajan tarjoamaan työnkuvan mukaisen riittävän perehdytyksen (L 738/2002, 15. §). Viitalan (2021) mukaan onnistunut perehdytys luo pohjan itseluottamukselle ja onnistumiselle työtehtävissä sekä työnantajan arvostukselle. Työntekijän hyvä perehdytys vähentää jännittämistä työn aloituksessa tukien työntekijän henkistä ja fyysistä hyvinvointia antaen positiivisia kokemuksia omasta roolista ja pärjäämisestä uudessa työssä. Hyvä perehdytys tuo työsuhteen aloituksessa uudelle työntekijälle kokemuksen tuen saamisesta, osallisuudesta ja kiinnittymisestä uuteen työyhteisöön ja tämä on psykologisesti merkittävä asia, joka tukee työhyvinvointia.

Perehdyttämisen tarkoitus on tutustuttaa työntekijä työhönsä mahdollisimman monipuolisesti, jotta hän ymmärtää sen, mitä häneltä odotetaan. Perehdyttämisen onnistuminen on tärkeää työsuojelun näkökulmasta, koska työntekijä tulee tietoiseksi oikeista työtavoista ja työhön liittyvistä riskeistä sekä kuormitustekijöistä ja osaa ottaa ne huomioon omassa toiminnassaan. Turvallisia työtapoja kannattaa korostaa työhön opastuksessa ja ohjeistaa työntekijöitä pitämään huolta myös henkisestä hyvinvoinnistaan. Perehdyttämisen tukena kannattaa käyttää esimerkiksi havainnollistavia valokuvia ja videoita. (Työturvallisuuskeskus, 2013.)

Perehdytyksessä näkyy tänä päivänä digitalisoituminen, ja perehdytystä toteutetaan enemmän esimerkiksi verkkoympäristöissä. Se on hyvä lisä käytännön työssä tapahtuvalle perehdyttämiselle, muttei voi korvata sitä kokonaan. Digitaaliset materiaalit ovat usein helpommin lähestyttäviä ja tehostavat oppimista. (Eklund, 2018, s. 79, s.147, s. 182.) Luentojen osalta Kentz ja Kukkonen (2011, s. 122, s. 125) toteavat, että tallenteiden käyttäminen opiskelussa mahdollistaa syvällisemmän ymmärryksen luennolla tapahtuneesta vuorovaikutuksesta kuin se, että opiskelija saisi käyttöönsä luennolla käsitellyt asiat kirjallisessa muodossa. Kuvien ja videoiden käyttö monipuolistaa kerrontaa. Tallenteiden käyttämisessä on myös se hyöty, että ne mahdollistavat asioihin perehtymisen silloin kuin se itselle parhaiten sopii. Videot voivat toimia

esimerkiksi erilaisten tilanteiden havainnollistamisessa, ja niissä voidaan esittää erilaisia ongelmia, joita katsojat voivat ratkoa. Niiden lisäksi voidaan antaa esimerkiksi erilaisia pohdintatehtäviä. (Hakkarainen & Vapalahti, 2011, s. 138–139.)

4 TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLLON LAITOSYKSIKKÖ

Työelämäyhteistyökumppanimme on erikoistunut tuottamaan sijaishuollon palveluita vaativan ja erityistason lastensuojeluyksiköissä. Heillä on useampia lastensuojeluyksiköitä, joilla on yksiköittäin erityisosaamista peliriippuvuuteen, rikolliseen elämäntapaan ja päihteidenkäyttöön sekä neuropsykiatrisiin oireisiin ja psyykkisiin haasteisiin lapsille ikävälillä 7–17 vuotta. Arvostava kohtaaminen ja vuorovaikutus ovat heille tärkeä arvo ja periaate, joka näkyy yksiköiden arjessa niin asiakastyössä kuin työyhteisössä sekä erilaisissa kirjallisissa ohjeistuksissa, kuten jokaisen yksikön omassa lastensuojelulain mukaan toteutetussa omavalvontasuunnitelmassa ja sen osana tehtävässä hyvää kohtelua koskevassa suunnitelmassa. Työelämäyhteistyökumppanimme nostaa tärkeiksi toimintaansa ohjaaviksi teemoiksi arvostavan kohtaamisen lisäksi yhteisöllisyyden, yksilöllisen tuen, vertaistuen ja toiminnallisuuden sekä sijoitettuja lapsia tukevan yhteistyön perheen, muiden läheisten sekä viranomaisten kanssa. (Henkilökohtainen tiedoksianto, 2025.)

Lastensuojelulain mukaan lastensuojelun tehtävänä on toimia lapsen edun mukaisesti ohjaten näin kaikkia toimenpiteitä edistäen lapsen kehitystä ja hyvinvointia sekä tukien lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta vastaavia henkilöitä. Ensisijaisesti käytetään avohuollon tukitoimia, mutta tilanteissa, joissa ne ovat riittämättömiä, tulee viipymättä järjestää sijaishuolto (L 417/2007 4. §) Sijaishuolto toteutetaan laitoshuoltona, mikäli muissa muodoissa ei ole riittäviä lapsen edunmukaisia tukitoimia tarjolla. Sijoittaessa otetaan huomioon lapset tarpeet ja paras etu (417/2007 50. §) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen raportista (2025) käy ilmi, että vuonna 2024 sijaishuollon palveluiden piirissä oli Suomessa 17100 lasta, joista 8300 oli sijoitettuna laitoksiin.

Lapsi voidaan sijoittaa lyhytaikaisesti laitokseen avohuollon tukitoimena, jos hänen kasvatuksestaan vastaava henkilö tämän hyväksyy ja tämä nähdään riittävänä tukitoimena lapsen tilanteessa (417/2007 37. §). Kiireellinen sijoitus järjestetään, mikäli lapsi on välittömässä vaarassa ja sen kesto voi olla 30 päivää.

Tätä sijoitusta voidaan jatkaa, jos lapsen huostaanotto asia on jo vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa oikeudessa tai jos huostaanottoa koskeva hakemus jätetään hallinto-oikeudelle tänä aikana (417/2007 38. §). Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen (2025) tekemästä raportista selviää, että vuonna 2024 kiireellisiä sijoituksia tehtiin Suomessa 4900. Vuonna 2023 kiireellisesti sijoitetuista lapsista 44 % oli huostaanotettu vuoden 2024 loppuun mennessä.

Huostaanottoon päädytään, mikäli se arvioidaan lapsen edun mukaiseksi eli lapsen huolenpito ja kasvuympäristö ovat vakavasti puutteellisia tai lapsi itse päihteitä käyttämällä tai rikoksia tekemällä vaarantaa itsensä sekä muuten vahingoittaa itseään tai kun avohuollosta saatava tuki todetaan riittämättömäksi (L 417/2007 40. §). Huostaanotto ei ole lopullinen ratkaisu vaan se on aina voimassa toistaiseksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2025) tuottamasta raportista on havaittavissa, että huostaanoton purkaminen on harvinaista sillä 90 % vuonna 2022 sijoitetuista lapsista olivat yhä vuonna 2024 huostassa. Vuonna 2024 uusia huostaanottoja tehtiin 1800 ja yhteensä huostassa olevia lapsia oli 11300. Vuoden lopussa huostaanotetuista lapsista 38 prosenttia oli sijoitettuna laitokseen.

Lastensuojelulaissa otetaan huomioon lapsen osallisuus työskentelyssä eli hänen omat mielipiteensä ja toivomukset on selvitettävä ikä- ja kehitystasoisesti haittaa tekemättä ja lasta sekä mahdollisuuksien mukaan hänen läheisiään kunnioittaen (L 417/2007 20. §). Lähtökohtana on pidettävä työskentelyssä sitä, että lapsi saa osallistua omien päätösten tekemiseen, ja huomioida, että lapsen omalla mielipiteellä ja toiveilla on merkitystä lastensuojelua toteutettaessa (L 417/2007 5. §, 6. §). Lapsen osallisuus työskentelyyn tulee lastensuojelulain mukaan näkyä yksilöllisessä asiakassuunnitelmassa, joka sisältää lasta ja hänen asiakkuuttaan koskevat asiat kuten tuen tarpeet ja tukitoimet niihin vastaamiseen. Asiakassuunnitelma päivitetään kerran vuodessa tai tarpeen niin vaatiessa useammin. (L 417/2007 30. §.)

5 VIDEON AIHETTA OHJAAVAT TYÖOTTEET- JA MENETELMÄT

5.1 Dialogisuus ja vuorovaikutus

Alhanen (2024, s. 11–15, s. 25) kuvaa dialogia yhtenä selviytymistaitona. Hän nostaa esille Suomeen levinneet aikaisemmat dialogiset käytännöt, mutta tuo erityisesti esille uuden dialogikäsitteen, jota on kehitetty Aretai Oy:n Dialogi Akatemiassa. Dialogissa on kyse keskustelusta, jonka tarkoituksena on ymmärtää kaikkia siinä mukana olevia osapuolia ja keskustelussa käsiteltäviä asioita paremmin. Dialogin käymisen taidossa voi kehittyä ja sitä voi harjoitella. Dialogia voi myös ohjata ja siinä on tärkeä osata esittää kysymyksiä, huomioida kaikki henkilöt esimerkiksi jakamalla puheenvuoroja, osata käsitellä esille tulevia tunteita ja ristiriitoja sekä tuoda dialogiin leikillisyyttä. Dialogiin ei kuulu väittely, neuvottelu tai se, että lopuksi kaikki osapuolet olisivat kaikesta samaa mieltä, vaan siinä on tarkoitus oppia toisiltaan. Dialogin taidon osaaminen auttaa kehittämään keskustelutaitoja laajemmin. Dialogi auttaa rakentamaan ihmisten välistä luottamusta ja käsittelemään vaikeita aiheita sekä ideoimaan niihin sopivia ratkaisuja.

Aikaisemmassa teoksessaan Dialogi demokratiassa Alhanen (2016, s. 33–34, s. 39, s. 109, s. 217) toteaa, että ero tavallisen ja dialogisen keskustelun välillä on juuri tuossa pidemmälle menevässä ja opettavaisessa erilaisten näkökulmien kohtaamisessa. Tämä on tässä hetkessä erittäin tärkeää, koska yhteiskuntamme on moninaistunut ja monikulttuuristunut, jolloin yksilöiden kokemukset ympäröivästä maailmasta vaihtelevat suuresti. Dialogilla on merkitystä yhteisöjen toimimisen kannalta ja sen avulla voidaan saada aikaan parempaa yhteistyötä. Toinen tärkeä asia on se, että dialogin aikaansaama turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri tekee mahdolliseksi arkojen yksityisten kokemusten ilmaisemisen.

Dialogia kuvataan usein vastavuoroisena keskusteluna, jota käydään monipuolisesti tiedon ja ymmärryksen saamiseksi erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Sitä voidaan käyttää myös työmenetelmänä ja siitä on

paljon hyötyä kaikessa ihmisten välisessä kohtaamisessa. Dialogisessa vuorovaikutuksessa halutaan ymmärtää siihen osallistuvia ja siinä on tärkeää, että kaikki tulevat kuulluiksi. Dialogia voidaan käyttää auttamisen muotona ja sen avulla voidaankin tukea esimerkiksi elämänhallintaa samalla, kun asiakkaat oppivat refleктоimaan omaa toimintaansa ja kokemuksiaan. Erilaisten kriisien ja vaikeiden tilanteiden jakaminen dialogin keinoin auttaa toipumaan. Dialogin ytimessä on toisen arvostava kohtaaminen sellaisenaan. (Seikkula, 2023, s. 13–14, s. 20, s. 70, s. 153, s. 179.) Raitaranta & von Weissenberg (2023, s. 15, s. 40) kuvaavat dialogiseen keskusteluun osallistumista korjaavaksi kokemukseksi, sillä sellaisessa vuorovaikutustilanteessa osallistujat tulevat kuulluiksi ja heidän kokemuksensa hyväksytään. Erilaisuuden arvostus on aitoa dialogisessa keskustelussa ja kaikki osallistujat tasa-arvoisia keskenään.

Kekoni ym. (2024, s. 40–42) korostavat dialogisuudessa vuorovaikutuksen kannalta oleellisena laajempien näkökulmien aikaansaamista. Aktiivinen kuuntelu ja dialogia edistävien kysymysten tekeminen yhdessä toisiaan arvostaen lisäävät kuulluksi tulemisen kokemusta. Asioista saa olla eri mieltä. Kuuntelemalla osoitetaan, että arvostetaan toisten tietoja, ajatuksia ja osaamista. (Raitaranta & von Weissenberg, 2023, s. 89.)

Sambou ym. (2023) nostavat dialogisuuden tärkeäksi lapsen ja työntekijän välillä rikoksen tehneiden ja päihkeitä käyttävien nuorten kanssa työskennellessä. Nuori itse todennäköisesti tietää rikollisen toiminnan ja päihkeiden käytön olevan hänelle vahingollisia. He tuovatkin esille tärkeän kysymyksen koskien negatiivisen palautteen antamista ja moralisointia, sillä jos rikoksen tehnyt nuori on jo saanut sanktioita muilta viranomaisilta kuten poliisilta sekä negatiivista palautetta mahdollisesti muilta ihmisiltä, niin tuleeko lastensuojelulaitoksessa jatkaa tätä nuoren tuomitsemista?

Haastattelemalla voidaan saada aikaan muutoksia lapsen ajattelussa, toiminnassa ja tunteissa. Työntekijän pitää olla aidosti kiinnostunut saamaan selville lapsen käsitykset kohtaamistaan vaikeistakin asioista ja siitä, miten tämä niiden valossa ajattelee itsestään ja ympäröivästä maailmasta. Tilanteessa on otettava huomioon lapsen kehitysvaihe, jotta työntekijä osaa puhua hänelle

sopivalla tavalla. Turvallinen ja luottamuksellinen vuorovaikutustilanne voi tuoda esille hyvin vakaviakin asioita ja työntekijän pitää olla valmis kohtaamaan ne. Toisaalta lapsen voi olla vaikea ottaa apua vastaan ja kertoa varsinkin sellaisista asioista, jotka tavalla tai toisella liittyvät hänen vanhempiansa. Psykoedukaation eli lapselle selkeän tiedon antamisen ja tukemisen avulla lapsen kokemusten hänessä itsessään herättämiä ajatuksia ja tunteita pyritään normalisoimaan. Tarkoitus on vähentää lapsen tuntemaa syyllisyyttä tapahtuneesta. Lapsi itse päättää, mitä hän kulloinkin on valmis jakamaan, eikä häntä saa painostaa. (Peltonen, 2018, s. 150–163.)

Kohdatuksi tulemisessa tärkeää on osallisuus. Lapset ja nuoret saavat kokea tulevansa kuulluiksi ja että he ovat arvokkaita. Heillä on oikeus vaikuttaa omiin asioihinsa ja turvalliseen elämään. Tässä ammattilaisilla on vielä paljon parannettavaa. (Inkinen, 2018, s.181–183.) Kaikenlaisissa dialogisissa keskusteluissa on hyvä varautua esiin nouseviin tunteisiin ja mahdollisiin voimakkaisiin erimielisyyksiin. Silloin, kun käytävää dialogia selkeästi ohjaa joku siihen osallistuvista henkilöistä, hänen kannattaa suhtautua haasteellisiin tilanteisiin opettavaisina kokemuksina, joiden avulla voi itse kehittyä ohjaajana. Ohjatun keskustelun alussa on aina hyvä muistuttaa yhteisistä pelisäännöistä. (Raitaranta & von Weissenberg, 2023, s. 173–175.)

Sijaishuollossa olon aikana lapsille tulee kokemuksia monenlaisista kohtaamisista työntekijöiden kanssa, ja niillä on merkitystä sille, millaiseksi käsitys oikeudenmukaisuudesta heille muodostuu. Tutkimuksessa todetaan, että lasten kuulemisella mahdollistetaan kokemus siitä, että heitä arvostetaan yhteiskunnan jäsenenä ja että heidän on mahdollista vaikuttaa omaan elämäänsä. Lasten kuulemisia ja haastatteluja voidaan pitää demokraattisina oppimisprosesseina, joissa oppimisen kohteena ovat toisten kunnioittaminen ja yhdenvertaisuus. Työntekijöiden näkökulmasta työn merkityksellisyys ja ammatti-identiteetti voivat vahvistua samalla, kun kuulemisilla tuetaan lasten itsetuntoa. (Törrönen & ym., 2023, s. 128, s. 141–142.)

Viimeksi kuluneiden 30 vuoden aikana on kansainvälisesti kiinnitetty entistä enemmän huomiota lasten osallisuuteen lastensuojelussa. Skauge & Storhaug

(2024, s. 308, s. 311–315.) kertovat, miten lapset pääsivät osallistumaan heitä koskevaan päätöksentekoon lastensuojelun eri työvaiheissa. On tärkeää, että lastensuojelussa työntekijät tiedostavat, että lapset voivat olla sekä kykeneviä että tarvitsevat tukea oman tilanteensa ymmärtämiseksi. Keskustelut ovat tarpeellisia, jotta voidaan rakentaa suhdetta lapseen ja saada kokonaisvaltaista tietoa hänestä. Työntekijöiden ja lasten väliset keskustelut auttoivat saamaan käsityksen lapsen kokemuksista ja ajatuksista tilanteestaan. Nämä koettiin tärkeämmiksi silloin, jos lapsi on sijaishuollossa. Tutkitut palvelut ovat lapsikeskeisiä siinä mielessä, että niiden painopisteenä ovat lapset ja heidän näkökulmansa otetaan huomioon. Osallistuminen varmistetaan kuitenkin usein epäsuorasti esimerkiksi havainnoimalla ja myöhemmin tulkitsemalla lapsen näkökulmaa. Tämän perusteella voidaan todeta, että Norjan lastensuojelujärjestelmä on epäsuorasti lapsikeskeinen. Tutkijoiden mukaan osallistuminen voi tapahtua epäsuorasti tai suorasti. Tärkeintä heidän mielestään on kuitenkin se, että lastensuojelun työntekijöillä on ymmärrystä asiasta. Toisinaan voi olla lapsen edun mukaista, että hänen edustajinaan toimivat aikuiset. Osallistavassa prosessissa lapsen mielipide, toiveet ynnä muut ajatukset tulisi dokumentoida, koska sillä voi olla vaikutusta myös tuleviin päätöksiin.

Laakso (2019, s. 5, s. 53, s. 62–63, s. 71–80) kertoo tutkimuksen tuloksista, joiden mukaan sellaiset nuoret, joilla on useita sijaishuoltopaikan vaihtumisia taustallaan ovat kokeneet selvästi eniten huonoja kohtaamisia. He ovat joutuneet kokemaan vähättelyä, osattomuutta sekä epäoikeudenmukaisuutta. Tällaisissa tilanteissa luottamuksen aikaan saaminen on vaikeaa. Oikeanlaisen sijaishuoltopaikan löytyminen ei yksistään takaa onnistumista esimerkiksi päihteiden käytöstä irrottautumisessa vaan avainasemassa ovat työntekijät, jotka pysyvät herkkinä nuoren mahdollisuuksille muuttua, vaikka taustalla olisikin paljon epäonnistumisia. Nuorten osallisuutta pohdittaessa kannattaa ottaa huomioon se, että sen kokemisella on vaikutusta myös yhteiskunnalliselta kannalta, koska nuoret opettelevat sijaishuollossa olon aikana taitoja, joiden avulla toimia myöhemmin osana muita yhteisöjä ja demokratiaa. Pienilläkin mahdollisuuksilla olla mukana erilaisissa päätöksentekoprosesseissa on vaikutusta esimerkiksi siihen, millaisia neuvottelutaitoja he oppivat ja millainen

käsitys sopimuksien teosta heille tulee. Laakso toteaa, että suurin osa nuorista kokee ajan sijaishuollossa myönteisenä hyvinvointinsa kannalta ja turvallisuuden sekä aidosti kohdatuksi tulemisen kannalta. Tutkimuksen mukaan on tärkeää, että lapsi tai nuori saa olla päättämässä esimerkiksi suhteista läheisiin sekä yhteydenpito tavoista. Hyvinvoinnin kannalta oleelliseksi tutkimuksessa on todettu sijaishuollon työntekijöiden ja lasten välinen vuorovaikutus sekä dialogisuus.

Työelämässä ammattilaisten vuorovaikutustaidot korostuvat ja niillä on merkittävä rooli työhön sitoutumisessa, tulosten saavuttamisessa sekä motivaation ylläpitämisessä. Siksi niitä tulisi ylläpitää ja kehittää myös opintojen jälkeen. Oman toiminnan arviointi erilaisten vuorovaikutustilanteiden jälkeen yksin ja yhdessä toisten kanssa on hyvä tapa jatkuvan kehittymisen kannalta. (Kekoni ym., 2024, s. 7–8, s. 17–19, s. 25.) Mannermaa (2024, s. 10, s. 13, s. 21, s. 73) nostaa esille itsensä tuntemisen merkityksen niin yksilöllisellä kuin ammatillisellakin tasolla omien taitojen kehittämisessä. Joustavuus ja positiivinen käyttäytyminen sekä itsesäätelytaidot tukevat ammatillista toimintaa. Tärkeitä asioita hyvässä vuorovaikutuksessa ovat esimerkiksi empaattisuus, myötätuntoisuus, sosiaalinen herkkyyys, hienotunteisuus ja oikeudenmukaisuus.

Raatikainen ja Otonkorpi-Lehtoranta (2023, s. 257, s. 268–269) toteavat työssä koettavan psykologisen turvallisuuden edellyttävän selkeitä toimintatapoja ja sujuvaa vuorovaikutusta. Moninaisuus ja dialogisuus tukevat sen toteutumista. Oleellista toimivassa vuorovaikutuksessa on avoimuus, toisten arvostaminen ja kaikkien työntekijöiden huomioon ottaminen arjessa. Kuvitteellisten tilanteiden käyttäminen työn reflektoinnissa tekee herkkien aiheiden käsittelystä helpompaa silloin, kun niitä käsitellään koko työyhteisön kesken.

5.2 Traumainformoitu työote

Traumatietoisesti työskennellessä tärkeää on työntekijän näkökulman vaihtaminen traumatietoista työtä tehdessä siitä mikä asiakkaan käytöksessä on vikana siihen mitä asiakkaalle on tapahtunut ja miten se häneen vaikuttaa tänä

päivänä (Westerlund-Cook, 2023, s. 85). Traumainformoidussa työotteessa huomioidaan se, että traumaattiset kokemukset aiheuttavat muutoksia kaikilla elämisen osa-alueilla. Traumainformoinnin avulla voi oppia hallitsemaan elämäänsä, toimintaansa ja olosuhteitaan. Työyhteisöissä kyseessä on laajemmin asenne, jonka avulla toteutetaan turvallista ja aidosti läsnä olevaa toimintakulttuuria, jonka keskiössä on ihmislähtöisyys, sosiaalinen tasa-arvo, sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyys sekä ammattilaisen itsetuntemus. (Sarvela, 2020, s. 13–24.)

Blomqvist-Lyytikäinen (2020, s. 243, 251–252) toteaa, että ammattilaisen on tärkeä olla tietoinen kokemuksistaan ja niiden vaikutuksista omaan toimintaansa sekä siihen, kuinka kohtaa asiakkaita. Omista haastavista elämäkokemuksista tulee ammattilaiselle voimavaroja työhön, kun ne on saanut käsiteltyä. Ne tuovat ymmärrystä myös siihen, miksi jotkut asiakkaiden kokemukset ja reagoitavat vaikuttavat ammattilaiseen enemmän kuin toiset, ja vastaavasti, miksi asiakkaat reagoivat tietyissä tilanteissa voimakkaasti tai käyttäytyvät haastavasti.

Traumainformoitu työote edellyttää sitä, että ammattilaiset ymmärtävät omat ja asiakkaidensa rajat ja antavat aikaa luottamuksellisen suhteen luomiselle. Siinä korostetaan yhteisöllisyyttä ja sitä, että kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa toistensa hyvinvointiin. Tämä on tärkeä huomioida myös työyhteisön sisällä, ja traumainformoitu työote tukee myös työssä jaksamista, kun mahdollisia ristiriitoja uskalletaan käsitellä yhdessä ja erilaisille näkökulmille annetaan tilaa. (Pelkonen & Sarvela, 2020, s. 265–266, s. 269–271, s. 280.)

Hipp ja Surakka (2023, s. 176, s. 180) nostavat työyhteisön merkityksen toistensa tukemisessa ja sen, että työnohjaus tulisi olla luonnollinen osa työtä, jotta työntekijöiden toimintakyky voi säilyä vaikeissa tai traumatisoivissa tilanteissa. Työntekijöillä on oman ammatillisuutensa kautta jo suoja sijaistraumatisoitumista kohtaan, mutta kyynistymisen riski on olemassa, kun tehdään töistä erilaisia kriisejä ja traumoja kokeneiden ihmisten parissa. Esihenkilöiden tulee osaltaan tunnistaa tämä ja mahdollistaa tilanteiden käsittely heti niiden tapahduttua esimerkiksi luomalla rutiininomaiset käytännöt purkamista varten työyhteisön sisälle.

5.3 Ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys

Ratner ja Yusuf (2021, s. 7–13) kertovat, että ratkaisukeskeisessä työotteessa on kyse menetelmästä, jossa tavoitteet määrittelee asiakas itse ja hän oppii itse näkemään omat vahvuutensa ja voimavaransa sekä sanoittamaan toiveita ja tavoitteita tulevaisuudelleen. Menetelmä pohjautuu 1980-luvulla Amerikassa kehitettyyn ratkaisukeskeiseen lyhytterapiaan. Svinhufvudin (2024, s. 15, s. 133) mukaan on kyse ajattelutavasta, jossa tulevaisuuteen suhtaudutaan myönteisesti, näkökulma on vahvasti toiveikas ja lähtökohtana ovat asiakkaalla jo olemassa olevat voimavarat. Tarvittavalle muutokselle määritellään selkeät tavoitteet. Niiden saavuttamiseen käytetään asiakkaalle soveltuvia tapoja ja menetelmät voivat olla esimerkiksi leikkilisiä. Asiakasta autetaan hahmottamaan uudet mahdollisuudet elämässään.

Ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys liittyvät vahvasti toisiinsa, koska olemassa olevat voimavarat ovat niitä, jotka nostetaan esille uusien taitojen harjoittelussa ja käytetään apuna siinä. Tärkein oppi tässä menetelmässä työntekijöille on se, että keskitytään ongelmien sijaa siihen, miten erilaiset tilanteet voidaan ratkaista, ja pidemmälle vietyinä se, miten niitä voidaan ennaltaehkäistä. Vahvuusperustaisen työotteen pohjana on vaakamalli, jossa kuvataan vasemmalle puolelle se, mitä tarvitsee harjoitella, ja oikealle puolelle kaikki positiiviset asiat ja voimavarat, joita yksilöllä on. Vaa'an tulisi olla mielellään kallistunut oikealle puolelle tai ainakin olla tasapainossa. Haastavan käyttäytymisen taustalta löytyy jokaisen nuoren kohdalla omat yksilölliset syyt ja uusien taitojen sekä toimintamallien opettelu osaavan aikuisen kanssa, kaikki pienetkin onnistumiset huomioiden, auttaa muutoksen tekemisessä. Tässä oleellista on se, että aikuisella on hyvät vuorovaikutus- ja itsesäätelytaidot, jolloin hän kykenee ohjaamaan tilannetta antamalla samalla itse mallin toivotusta käyttäytymisestä. Erityisesti sijaishuollossa olevilla lapsilla ja nuorilla on taustallaan ongelmakeskeisyyttä. Heillä itsellään ei välttämättä ole tietoa omista vahvuuksistaan tai voimavaroistaan, ja heidän tarvitsee harjoitella tunne- ja itsesäätelytaitoja. Näiden löytämiseen ja oppimiseen he tarvitsevat tuekseen

turvallisia aikuisia, jotka omaavat vahvat taidot. (Sandberg, 2022, s. 82–98, s. 211–215.)

Ratkaisukeskeisyyttä voidaan käyttää työkaluna erityisesti silloin, kun on tarkoitus motivoida lapsia ja nuoria tekemään jokin muutos toiminnassaan. Vuorovaikutuksessa läsnä oleminen pitää osoittaa sanoilla ja eleillä. Lapsi tai nuori määrittelee tavoitteet itse ja muutokseen on mahdollisuus silloinkin, vaikka taustalla olevat syyt tai ongelmat jäisivät tuntemattomiksi. Keskeistä ratkaisukeskeisyydessä on se, että jokainen tietää itse, mikä on hänelle tavoiteltavaa. Muutosta tavoitellaan aina positiivisen näkökulman avulla. Tavoitteiden tulee olla realistisia ja niitä kohti edetään pienin askelin. (Juusola & Vehkaoja, 2018, s. 167–170, s. 175.)

Mannermaa (2024, s.27–29, s. 31–32, s. 43–45, s. 251) pohtii ratkaisukeskeistä lähestymistapaa asenteisiin vaikuttamisessa. Jokaisella työntekijällä on mahdollisuus muuttaa omaa näkökulmaansa, asennettaan ja tarkastella omia käsityksiään niitä reflektoiden. Laajemmin reflektion avulla voi oppia kokemuksistaan samalla kehittämällä omaa osaamistaan ja itseään henkilönä. Työelämässä tarvitaan myös resilienssiä, eli mielen joustavuutta, joka auttaa sopeutumaan helpommin erilaisiin vastaantuleviin haasteisiin ja kohtaamaan muutoksia. Ratkaisukeskeisyydessä luovutaan valta-asetelmista ja omaksutaan arvostava asenne. Siinä näkyy arvostava kohtaaminen hyvin käytännönläheisesti, koska asioista keskustellaan tasa-arvoisesti ja lapsi tai nuori on itse vahvasti osallisena ratkaisujen löytämisessä. (Saukkola & Laane, 2023, s.38–40.)

6 PEREHDYSTYSMATERIAALIN PÄIVITTÄMISEN TARKOITUS JA TAVOITE

Teimme yhteistyötä työelämäyhteistyökumppanin kanssa koko opinnäytetyö prosessin ajan. Opinnäytetyön aiheesta, tarkoituksesta ja tavoitteista keskustelimme työelämäyhteistyökumppanin kanssa ja päädyimme toteuttamaan heidän pyynnöstään perehdytysmateriaalin päivityksen paperiversiosta digitaaliseen ja osallistavaan videomuotoon. Aluksi tutustuimme heidän olemassa olevaan arvostavan vuorovaikutuksen ja kohtaamisen perehdytysmateriaaliin sekä muihin heidän omiin saatavilla oleviin materiaaleihinsa, kuten jokaisen yksikön omavalvontasuunnitelmiin ja hyvää kohtelua koskeviin suunnitelmiin. Näiden tietojen pohjalta rajasimme ja tarkensimme kehittämistyön tarvetta ja mahdollisuuksia työelämäyhteistyökumppanille tarpeisiin sopiviksi.

Tavoitteenamme ja tarkoituksenamme oli tuottaa perehdytysmateriaalia, joten selvitimme, mikä tekee perehdytyksestä toimivaa niin työntekijän, työnantajan kuin asiakkaan näkökulmasta. Keräämämme tiedon avulla suunnittelimme ja toteutimme tavoitteen ja tarkoituksen mukaisesti videon sisällön tukemaan työelämäyhteistyökumppanin lastensuojeluyksiköiden työntekijöiden perehdytystä. Videon ja opinnäytetyön aihetta tukevat työotteet- ja menetelmät rajasimme ja päätimme kerätyn tiedon pohjalta yhdessä työelämäyhteistyökumppanin kanssa. Tavoitteita tukevan ja aiheeseen sopivan tietopohjan kokosimme hyödyntämällä erilaisia tieteellisiä artikkeleita, tutkimuksia sekä muuta kirjallisuutta.

Videon tavoitteeksi asetettiin työntekijä näkökulmasta pohtia aihetta arvostava vuorovaikutus ja kohtaaminen lastensuojelun sijaishuollon laitosten yksiköiden erilaisissa tilanteissa. Videon tavoitteena oli olla visuaaliselta toteutukseltaan selkeä ja helposti lähestyttävä sekä sisällöltään osallistaa ja tukea katsojaa

refleктоimaan omia vuorovaikutustaitojaan tutkittuun tietoon perustuen. Opinnäytetyön ja sen pohjalta tuotetun videon tarkoitus oli lisätä tietoisuutta ja ymmärrystä aiheesta, tukea perehdytystä, vahvistaa työntekijöiden ammatillista osaamista sekä edistää toimivaa arkea, lasten osallisuutta ja näkyväksi tuleamista.

7 PEREHDYTYSMATERIAALIN KEHITTÄMISEN PROSESSI

Opinnäytetyömme prosessi alkoi ideointivaiheesta, jonka aikana määrittelimme tavoitteen yhdessä työelämäyhteistyökumppanimme kanssa. Videon suunnittelun pohjaksi etsimme tietoa toimivasta perehdytyksestä, mitä elementtejä se sisältää, mitä on digitaalinen perehdyttäminen ja miten näitä toteutetaan. Tästä siirryimme teoriasisällön suunnitteluvaiheeseen, jonka aikana keräsimme aiheeseen liittyvää taustatietoa ja teimme vielä lisää tarkennuksia kehittämistyömme rajaamiseen. Aiheena arvostava vuorovaikutus ja kohtaaminen on hyvin laaja ja siihen eri tavoilla liittyvää tietoa oli löydettävissä paljon, joten rajaaminen oli tehtävä tarkkaan ja harkiten.

Analysoimme opinnäytetyössä aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, tieteellisiä artikkeleita ja tutkimusraportteja. Taustatietona olemme käyttäneet myös työelämäyhteistyökumppanimme kolmesivuista arvostavan kohtaamisen aikaisempaa perehdytysmateriaalia. Opinnäytetyömme aiheen rajauksen sekä taustalla vaikuttavat käsitteet olemme määritelleet yhteistyössä työelämäyhteistyökumppanin kanssa. Samalla näkökulmaksi videolle valikoitui työntekijänäkökulma. Työelämäyhteistyökumppanimme on tarkoitus jatkossa hyödyntää enemmän videotallenteita henkilöstönsä perehdyttämisessä, ja heidän toivomuksestaan teimme opinnäytetyömme kehittämistuotoksena perehdytysvideon valitsemamme sovelluksen avulla. Työelämäyhteistyökumppanin kanssa käydyn keskustelun (henkilökohtainen tiedonanto 6.6.2025) perusteella olemme sopineet videon kestoksi 30 minuuttia. Heidän toivoma anonymiteetti näkyy siinä, että videolla ei julkisessa jaossa näy logoa emmekä ole käyttäneet videolla suoraan mitään oikeita asiakastilanteita.

Koulutuksessa hyväksi havaittuja menetelmiä voidaan hyödyntää myös työelämässä henkilöstön kouluttamisessa ja perehdyttämisessä. Sosiaalialan opiskelussa kehitettiin tällaisia uusia tapoja koronapandemian aikana. Yhtenä esimerkkinä mainitaan ongelmalähtöinen oppiminen, jossa hyödynnetään elokuvia. Elokuvien avulla voidaan kehittää esimerkiksi opiskelijoiden reflektiotaitoja ja parantaa valmiuksia käytännön työhön. Niiden avulla on todettu,

että opiskelijat voivat havainnoida yhteiskunnallisia ilmiöitä ja kokea niitä ulkoapäin. (Jonathan, 2023.) Rosenthal Gelman & Tosone (2006, s. 37, s. 42–44, s. 49–50.) puolestaan kertovat opetusvideon valmistus projektista, jossa oli tarkoitus toteuttaa mahdollisimman hyvin aitoja sosiaalialan tilanteita kuvaavaa materiaalia. Tarkoitus oli, että opiskelijat voisivat samaistua niihin ja käsitellä niiden avulla heillä olevia sosiaalityöhön liittyviä huolia. Videot ovat tulleet laajaan opetuskäyttöön ja tekijöiden on tarkoitus kehittää jatkossa osallistavampia videoita, joissa oppilaat voivat tehdä valintoja ja sen jälkeen nähdä eri toimintatapojen seuraukset. Tekniikka mahdollistaa kenelle tahansa visuaalisesti houkuttelevien videoiden kuvaamisen ja verkon välityksellä niitä on mahdollista jakaa laajemmalle yleisölle.

Rantasen ja Toikon mukaan (2009, s.59–61, s. 64–66) kehittämistyö saa alkunsa ideoista, joita voi olla useitakin. Näistä tulee valita se, millä on eniten merkitystä juuri sillä hetkellä ja mikä on mahdollista toteuttaa. Työyhteisössä kehittäminen voi olla esimerkiksi sitä, että kokeillaan uusia työtapoja. Rajaaminen on kehittämisessä tärkeää resurssien riittävyyden näkökulmasta. Kehittämisestä puhutaan prosessina, joka muodostuu tarpeen perustelemisesta, kehittämistyön järjestämisestä, toteuttamisesta, arvioinnista ja levittämisestä. Lineaarinen malli alkaa tavoitteen määrittelyllä, josta edetään suunnittelu ja toteutusvaiheiden kautta kehittämistyön päättämiseen ja arviointiin. Tämä kehittämistoiminnan lineaarinen malli on ollut tässä opinnäytetyössä soveltuvin, koska olemme edenneet sen mukaisessa järjestyksessä ja prosessilla on ollut selkeä tavoite, josta lineaarisen mallin mukaan olemme päässeet arvioitavaan lopputuotokseen eli videoon (kuva 1).

(Kuva1 Lineaarinen malli)

Keräinen ja Penttinen (2007, s. 2, s. 19, s. 25, s. 148–149, s. 151, s. 174, s. 188, s. 198) kuvailevat teoksessaan tämän kaltaista tietokoneavusteista itsenäistä perehtymistä erilaisiin aiheisiin, jota hyödynnetään entistä enemmän työntekijöiden kouluttamisessa. Heidän mukaansa digitaalista oppimateriaalia, esimerkiksi videoita, tuotettaessa prosessi alkaa suunnittelusta edeten toteuttamiseen, materiaalin kokeilemiseen käytännössä ja lopulta varsinaiseen käyttöön ottamiseen. He kuvailevat suunnitteluvaihetta, johon kuuluu käsikirjoituksen ja tuotantosunnitelman laatiminen. Tuotantovaiheessa toteutetaan varsinainen kuvaaminen ja äänittäminen sekä lisätään tarvittavat tehosteet ja graafiset elementit. Viimeisenä vaiheena on videon editointi ja sen jälkeen edetään materiaalin pilotointiin, eli testataan sen toimivuus pienellä otoksella kohderyhmästä. Tekijänoikeudet tulee ottaa tällaisessa tuotannossa huomioon ja tarvittaessa pitää sopia niiden siirrosta. Esimerkiksi silloin, kun opetusvideoiden tekemisessä hyödynnetään verkosta löytyviä ilmaisia kuvapalveluita, tulee olla tarkkana, mitkä käyttöoikeudet kuville on annettu.

Tämän kaiken tiedon pohjalta aloimme laatia omaa suunnitelmaamme. Laadimme perehdytys videolle käsikirjoituksen (Liite 1) ja pohdimme samalla sitä, millainen visuaalisen ilmeen sekä äänimaailman tulisi olla saamiemme toiveiden perusteella. Videon käsikirjoitus ja sisältö on rakennettu suhteessa lukemaamme teoriataustaan ja se mukailee opinnäytetyömme raportilla esitellyjä työmenetelmiä myös toteutukseltaan. Sisältö toteutettiin dialogisena ja sen oli tarkoitus tukea katsojan omaa itsereflektiota. Videolla tärkeässä roolissa ovat osallistavat tehtävät, joiden avulla katsoja saadaan pohtimaan omaa toimintaansa, tunteitaan sekä vuorovaikutusta (Liite 2).

Ensin tutustuimme mahdollisiin vaihtoehtoihin videon luomisen työkaluna. Tarvitsimme helppokäyttöisen ja selkeän ohjelman tähän, mutta kuitenkin sellaisen, jossa mahdollisuuksia muokata videota on riittävästi. Päädyimme käyttämään Canva verkkosivustoa. Kävimme läpi erilaisia kuva, ääni ja -videovaihtoehtoja visuaalisen ilmeen luomisen osalta ja näitä testasimme myös varsinaisen toteutuksen vaiheissa. Huomioimme videota tehdessä, että työntekijöillä on erilaisia koulutustaustoja. Sisällössä oli termistöä kuten dialogisuus, jotka olemme avanneet videolla niin, että katsoja ymmärtää mistä puhutaan. Yhteistyökumppanimme toivoi, että huomioimme tässä opinnäytetyössä neuropsykiatriset häiriöt videon toteutuksessa ja sisällössä katsojan näkökulmasta. Sandberg (2024, s. 16–31) pohtii neuropsykiatrisia häiriöitä, joilla tarkoitetaan hyvin erilaisia asioita eri yksilöiden kohdalla, ja hän painottaakin toimintakyvyn huomioimista yksilöiden kohdalla. Aivot toimivat neuromoninaisuuden joukkoon kuuluvilla henkilöillä eri tavalla kuin tyypillisesti ajatellaan olevan niille normaalia. Tästä syystä esiintyy usein erilaisia haasteita tarkkaavuuden, keskittymisen, toiminnanohjauksen ja eri aistien osalta.

Olemme huomioineet neuropsykiatriset tarpeet videota tehdessä [Liite 1]. Erityisesti tämä näkyi suunnitellussamme äänitehosteiden osalta ja häiriöttömän äänitilän valinnassa sekä visuaalisessa suunnittelussa, jonka toteutimme mahdollisimman selkeällä tyylillä. Diat, jotka videolla ovat puheen lisäksi on koottu niin, että ne selkiyttävät ja tukevat kuultua asiaa. Huomioimme katsojat myös siinä, kun jaoin videon kolmeen eri teemaan, joilla jokaisella on oma osallistava pohdintatehtävänsä: Eli katsoja voi helposti katsoa tämän kolmessa

eri osassa lyhyempinä osina. Teemat, joihin jaoimme videon ovat saapuminen yksikköön, arki yksikössä ja haastavat tilanteet. Jokainen teema alkaa omalla kuvailevalla aloitus videolla sekä puheella, josta jatketaan teemaan ja viimeiseksi sen pohdintatehtävään, joka jatkaa teeman aihetta osallistaen katsojaa pohtimaan. Esimerkiksi teeman haastavat tilanteet pohdintatehtävä on miettiä millaisia tunteita haastavat tilanteet yksikön arjessa voivat herättää? Olemme itse pohtineet aihetta enemmän keskustelumuodossa jokaisen tehtävän jälkeen lyhyesti.

Tekoälyä käytimme videon käsikirjoituksen viimeistelyn apuna. Kirjoitimme ensin itse ensimmäisen käsikirjoituksen oman opinnäytetyömme pohjalta. Tämän tekstin laitoimme Chat Gpt, jonka avulla muokkasimme tekstin enemmän puhekieleen sekä poistimme toistoa, jota käsikirjoituksessa oli. Toistoa poistimme lisää vielä itse äänitysvaiheessa. Lisäksi käytimme Canva sovelluksen tekoälytoimintoa videoiden luomisessa. Meillä oli lopullisessa vaiheessa visuaaliselta ilmeeltään kaksi vaihtoehtoa, joista toinen olisi ollut graafisempi sisältäen esimerkiksi erilaisia graffiteja. Päädyimme rauhallisempaan vaaleaan taustaan sekä vähempiin äänitehosteisiin, koska oppimamme perusteella siten toteutettuna perehdytysvideo soveltuisi kohderyhmällemme parhaiten ja kokonaisuus pysyy selkeämpänä.

Palautetta saadaksemme lähetimme videotallenteen työelämäyhteistyökumppanimme kommentoitavaksi. Heidän mukaansa kehittämistyön lopputuotos eli video on sisällön puolesta onnistunut ja video etenee loogisessa järjestyksessä. Videosta tuli heidän mukaansa visuaalisesti hyvä sekä meidän puheäänemme olivat miellyttävät kuunnella. Videolta toivottu osallistavuus toteutuu helposti lähestyttävällä tavalla, vaikka tietoa on paljon, mutta kolmeen osaan jaettuna sen pystyy katsomaan osissa. Video tulee käyttöön heillä. Alkuperäisen suunnitelmamme mukaan meidän oli tarkoitus kerätä palautetta uusilta työntekijöiltä, mutta meistä riippumattomista syistä tämä ei ollut mahdollista videon valmistuttua.

Toteamme prosessin lopuksi, että opinnäytetyöhön sopivampi olisi tuottaa videon aiheen sisältö sekä käsikirjoitus sosiaalialan opiskelijoilla, mutta toteutus olisi

hyvä tuottaa esimerkiksi toisen alan opiskelijoiden opinnäytetyönä tai media-alan yrityksellä. Videon toteutus vaatii enemmän osaamista etukäteen, sekä tietoa alustoista ja työkaluista, joita tämänkaltaisessa prosessissa tarvitaan. Näemme videon sellaisena, jota on mahdollisuus käyttää jatkossa myös ryhmämuotoisessa työnohjauksessa, jolloin keskustelua voidaan käydä aiheista kasvatusten jokaisen pohdintatehtävän aikana. Video toimii tällöin hyvin itsereflektiota tukevana pohjana yhteiselle keskustelulle. Jatkokehittämisen ideana mietimme, että samasta aiheesta saisi tehtyä case- esimerkki videon, jossa pohdintaa voisi vielä syventää. Olimme alun perin itse ajatelleet käyttää videolla enemmän konkreettisia tilanteita esimerkkeinä, mutta totesimme, että yhdistelmä tietoa, pohdintaa ja konkreettisia tilanteita niin videosta tulisi liian raskas katsottava sekä aikaraja tuli vastaan.

8 KEHITTÄMISTYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyötä tehdessä tulee noudattaa hyviä tieteellisestä käytännöstä laadittuja periaatteita, joita ovat rehellisyys, luotettavuus, arvostus ja vastuunkanto. Niillä varmistetaan tieteellisen toiminnan laadukkuutta sekä arvioidaan sitä. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, 2024, s. 21.) Sosionomin ammatilliseen osaamiseen kuuluu osata toimia työssään eettisesti, kehittää, innovoida ja omata työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaamin sekä toteuttaa asiakastyötä, hallita kriittinen ja osallisuutta edistävä yhteiskuntaosaaminen (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto, SOAMK, 2023). Arvostava kohtaaminen ja vuorovaikutus on aiheena näiden kompetenssien ytimessä. Opinnäytetyössämme toimme esille tätä osaamistamme kehittämällä työelämäkumppanimme perehdytysmateriaalia vaikuttavammaksi huomioiden niin asiakkaat kuin työntekijätkin sekä valiten työotteet- ja menetelmät tukemaan tätä työtä keskeisillä tavoilla. Hyvin tehty perehdytys on eettisesti kestävää toimintaa, ja se tukee työntekijän hyvinvointia ja ammatillista kasvua sekä auttaa luomaan turvallista ja arvostavaa työympäristöä. Tämä työntekijöiden osaaminen osaltaan varmistaa lastensuojeluyksikössä lapsen edun, osallisuuden ja hyvän kohtelun toteutumisen.

Tekemämme ratkaisut tuotoksen teon prosessissa lisäävät opinnäytetyön eettisyyttä. Olemme huomioineet prosessissa katsojan niin, että video on helposti lähestyttävä ja valinneet sisällön niin, että se tukee aihetta. Videon jakaminen kolmeen osaan nostaa esille aiheesta asiakas- ja työntekijä näkökulmasta katsottuna eettisesti kolme tärkeää teemaa lastensuojeluyksikössä eli ensikohtaaminen, arki ja haastavat tilanteet. Jakamalla aihe näin kolmeen osioon tuemme videolla erilaisissa tilanteissa tapahtuvaa kohtaamisen merkitystä, kuulluksi ja huomatuksi tulemista sekä huomioimme työn kuormittavuutta työntekijän näkökulmasta. Nostamme esille tärkeä työotteet- ja menetelmät lyhyesti, mutta ymmärrettävästi. Työotteisiin- ja menetelmiin perustuva tieto on luotettavista lähteistä kerättyä. Vapaaomissa keskusteluissa videolla olemme

pyrkineet rennompaan lähestymiseen samalla pysyen keräämässämme tiedossa.

Opinnäytetyössämme huomioimme ammattilaisen kehittymiskyvyn ja reflektion merkityksen työtä tehdessä edesauttamaan vuorovaikutus- ja kohtaamistaitoja ja näiden kautta työssä jaksamista ja toimivan työyhteisön rakentumista. Hyvin hoidetun perehdytyksen myötä asiakkaan yhdenvertaisuus, asema ja osallisuus työskentelyssä vahvistuvat. Olemme ottaneet opinnäytetyön tekemisessä huomioon yhteistyökumppanimme toivoman anonymiteetin, joten tässä raportissa tai lopputuotoksessa ei tule esille yrityksen nimi tai muita sellaisia seikkoja, joiden kautta työntekijät tai asiakkaat voitaisiin tunnistaa.

Opinnäytetyön lähteissä on hyödynnetty ajantasaista ja luotettavaa materiaalia. Lähteet on merkitty asianmukaisesti ohjeita noudattaen. Opinnäytetyön tavoitteet, rajaukset ja toteutustavat on kuvattu selkeästi, mikä lisää työn luotettavuutta ja toistettavuutta. Kehittämistyössä on huomioitu lastensuojelutyön eettisistä periaatteista erityisesti arvostava vuorovaikutus ja kohtaaminen ja siihen liittyvät käsitteet, työotteet- ja menetelmät. Tässä tehty kehittäminen tukee työntekijöiden osaamista ja jaksamista ohjaten itsereflektioon sekä vahvistaen työyhteisön toimintaa. Kehittämistyön tuotos vastaa alussa yhteistyökumppanin kanssa asetettuja tavoitteita sekä siihen edettiin johdonmukaisesti ja pääosin alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Muutokset, joita prosessin varrella tuli olivat meistä riippumattomia ja osasimme aina jatkaa työtä kohti lopputulosta. Raportissa emme ole nähneet tarpeellisena nostaa näitä esille, koska ne eivät lopputulokseen vaikuttaneet ja työelämäyhteistyökumppanin anonymiteetti on meille tärkeä asia. Näin lisäämme myös työn luotettavuutta.

Opimme tämän opinnäytetyön aikana sen, että rajaaminen on aikaa vievää asia kehittämistyössä. Näin laaja aihe vaati erilaisten lähteiden lukemista sekä sellaisten lähteiden lukemista myös, joita lopullisessa raportissa ei ole. Aiheen saatuaamme lähdimme lähestymään sitä pääaihe edellä eli arvostava vuorovaikutus ja kohtaaminen. Selvää oli, että toimintaympäristö eli lastensuojelu sekä etenkin lastensuojeluyksiköt ja niihin kohdistuva lainsäädäntö näkyvät raportissa ja tuotoksessa. Työotteet- ja menetelmät rajasimme ja

työelämäyhteistyökumppani hyväksyi ne sopivina, keskeisinä ja aihetta tukevinä. Rajatessa totesimme alkuvaiheessa, että perehdytys aiheena kuuluu olennaisesti opinnäytetyöhömmme. Videoiden käytöstä perehdytyksessä ei ole löydy vielä paljon tutkittua tietoa, joten hyödynsimme mahdollisimman lähelle osuvia tilanteita kuten opiskelussa tapahtuvaa oppimista.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön tuotoksena toteutettua videota voidaan pitää osin onnistuneena, että se toi uudenlaisen lähestymistavan perehdyttämiseen ja erityisesti kehittämisen kohteena olleeseen arvostavaan kohtaamiseen sekä vuorovaikutukseen lastensuojeluyksiköiden työntekijöiden näkökulmasta. Sen avulla esille nousevia ajatuksia hyödynnetään työyhteisön kehittämisessä, ja jokainen työntekijä tulee pohtineeksi teemoja syvällisemmin tallenteella olevien tehtävien kautta. Uusi perehdytysmateriaali on aiempaa osallistavampi, ja lisäksi sitä pystytään hyödyntämään monipuolisemmin kuin vastaavanlaista paperista versiota. Voimme todeta, että tämä opinnäytetyö lisää eettistä osaamista erityisesti lastensuojelun sijaishuollon laitossyöksiköiden asiakastyössä ottamalla huomioon ajankohtaisen lainsäädännön.

Rajaus näihin työotteisiin ja -menetelmiin oli toimiva kokonaisuuden kannalta, ja ne toivat syvemmän merkityksen arvostavan vuorovaikutuksen ja kohtaamisen käsittelyyn videotallenteella ja raportissa. Opinnäytetyöhön liittyneen tiedonhaun kautta saatujen teoreettisten lähtökohtien määritelmien avulla me voimme hyödyntää dialogisuutta, traumainformoitua työtapaa ja ratkaisu- ja voimavarakeskeistä työtettä aiempaa paremmin itse myös työelämässä. Jatkossa suosittelemme yhteistyökumppanillemme opiskelijoiden hyödyntämistä perehdytysmateriaalin muuttamisessa videotallenteiden muotoon. Kuitenkin edellä jo mainituin tavoin, että sitä tehdään jotenkin yhdistäen. Työmäärä videon teon kanssa oli paljon isompi, kuin alun perin ajattelimme sekä tekemiseen käytetty tuntimäärä tässä opinnäytetyössä on ollut suuri. Toinen vaihtoehto mielestämme on rajatumpi aihe jo alun perin.

Tämän opinnäytetyön pohjalta suosittelemme myös yleisellä tasolla perehdytysmateriaalien kehittämistä sosiaalialalla videotallenteiden ja muiden osallistavampien sisältöjen muotoon, koska siten on mahdollista kehittää työntekijöiden osaamisen lisäksi myös perehdyttämisen vaikuttavuutta sekä työyhteisöjen toimivuutta.

Tätä opinnäytetyötä tehdessämme opimme, että pidemmällä aikavälillä toteutettavissa projekteissa voi tulla monenlaisia käännteitä vastaan ja joustavuus on tärkeä osa kehittämistyötä. Osaamme mukautua muuttuvien työolosuhteiden vaikutuksiin, koska meidän opinnäytetyömme tekemisen aikana muutoksia tuli tasaiseen tahtiin. Ymmärrämme rajaamisen merkityksen silloin, kun ollaan kehittämässä jotakin uutta. Kaikkea ei ole mahdollista muuttaa kerrasta, vaan on edettävä sopivan kokoisilla osaprojekteilla, kuten tässä opinnäytetyössä teimme. Opimme paljon videoiden tekemisen prosessista ja siitä millaisia mahdollisuuksia erilaiset digitaaliset materiaalit tuovat perehdyttämiseen. Tätä osaamista voimme hyödyntää sosionomin työssä ja työn kehittämisessä. Osaamme jatkossa hyödyntää erilaisia työotteita perehdytysmateriaalien kehittämisessä kohderyhmä huomioiden.

LÄHTEET

- Alhanen, K. (2016). *Dialogi demokratiassa*. Gaudeamus.
- Alhanen, K. (2024). *Dialogikirja*. Into.
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. (2024).
Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset
<https://arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2025/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202025.pdf? t=1739803988>
- Blomqvist-Lyytikäinen, M. (2020). Auttajien ja kasvattajien oman traumatisoitumisen merkitys ihmisten kohtaamisessa. Teoksessa E. Auvinen, E. & K. Sarvela. (toim.), *Yhteinen kieli - traumatietoisuutta ihmisten kohtaamiseen* (s. 243–260). Basam Books Oy.
- Eklund, A. (2018). *Tervetuloa meille! Uuden työntekijän perehdytys*. Impact.
- Hakkarainen, P., & Vapalahti, K. (2011). Opiskelijoiden näyttelemät ongelmatilanteet videolle ja hyötykäyttöön sytykkeiksi! Teoksessa Hakkarainen, P., & K. Kumpulainen (toim.). (2011). *Liikkuva kuva – Muuttuva opetus ja oppiminen* (s. 136–151). Lapin yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus.
https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_26957
- Hipp, T., & Surakka, R. (2023). Traumaosaamista sosiaali- ja kriisipäivystykseen. Teoksessa Hipp, T., & Linner Matikka, J. (toim.), *Traumainformoitu työote* (s. 170–180). (2.uud. p.).PS-kustannus.
- Inkinen, H. (2018). Epilogi – lasten ja nuorten kuuleminen heidän näkökulmastaan. Teoksessa S. Hyvärinen, & T. Pösö (toim.), *Lasten haastattelu lastensuojelussa* (s.181–183). PS-kustannus.
- Jonathan, K. (2023). Teaching Note—Using Cinemeducation in Teaching Practice Readiness in Social Work Education. *Journal of social work education*.
https://www.researchgate.net/publication/376568131_Teaching_Note-

[Using Cinemeducation in Teaching Practice Readiness in Social Work Education](#)

- Juusola, A., & Vehkaoja, S. (2018). Kohti muutosta – muutokseen motivoiminen yhteistyössä lapsen ja nuoren kanssa. Teoksessa Hyvärinen, S., & Pösö, T. (toim.), *Lasten haastattelu lastensuojelussa* (s. 167–180). PS-kustannus.
- Kekoni, T., Mönkkönen, K., Hyvärinen, M.-L., & Pakarinen, E. (2024). *Vuorovaikutus työelämässä - Kuinka edistää yhteistyötaitoja*. Gaudeamus Oy.
- Kentz, M.-B., & Kukkonen, I. (2011). Liikkuva kuva ja second life – Muuttuva opettajuus. Teoksessa P. Hakkarainen, & K. Kumpulainen (toim.). (2011). *Liikkuva kuva – Muuttuva opetus ja oppiminen* (s. 119–135). Lapin yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus. https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_26957
- Keränen, V., & Penttinen, J. (2007). *Verkko-oppimateriaalin tuottajan opas*. WSOY ro, Docendo.
- L 1301/2014 Sosiaalihuoltolaki 31.12.2014.
<https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2014/1301>
- L 417/2007. Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.
<https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2007/417>
- L 738/2002. Työturvallisuuslaki 23.8.2002.
<https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2002/738>
- Laakso, R. 2019 *”Ne näki musta” Huostassa olevien lasten hyvinvointi ja sijaishuoltoon liittyvät kokemukset*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 1/2019 [Raportti]. Saatavilla 27.01.2026
<https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/d9a4feec-d694-4970-aaf3-60738ab85171/content>
- Mannermaa, K. (2024). *Työntekijätaidot - käsikirja*. Alma Talent.
- Pelkonen, A., & Sarvela, K. (2020). Traumainformoitu hoito - läsnäoloa, myötätuntoa ja tunnetaitoja auttajille. Teoksessa K. sarvela, & E. Auvinen (toim.), *Yhteinen kieli - traumatietoisuutta ihmisten kohtaamiseen* (s. 261–303). Basam Books Oy.

- Peltonen, K. (2018). Muutokseen pyrkivä haastattelu kuormittavien elämän tapahtumien jälkeen. Teoksessa Hyvärinen, S., & Pösö, T. (toim.), *Lasten haastattelu lastensuojelussa* (s. 149–165). PS-kustannus.
- Raatikainen, E., & Otonkorpi-Lehtoranta, K. (2023). Psykologista turvallisuutta tukeva työkulttuuri - Esteet ja edellytykset opetus- ja sosiaalialalla. *Aikuiskasvatus*, 43(4), 257–272.
<https://doi.org/10.33336/aik.130393>
- Raitaranta, A., & von Weissenberg, H. (2023). *Alussa on kysymys – kohti käänteentekeviä keskusteluja*. Kirjapaja.
- Ratner, H., & Yusuf, D. (2021). *Lasten ja nuorten ratkaisukeskeinen ohjaus ja neuvonta*. (2.uud.p.). Lyhytterapiainstituutti Oy.
- Rosenthal Gelman, C., & Tosone, C. (2006) Making It Real: Enhancing Curriculum Delivery Through the Use of Student-Generated Training Videos. *Journal of Technology in Human Services*, 24(1), 37-52.
https://www.researchgate.net/publication/233479383_Making_It_Real_Enhancing_Curriculum_Delivery_Through_the_Use_of_Student-Generated_Training_Videos
- Sambou, S., Turkka, K., & Yliruka, L. (2023). Systeeminen ja moniammatillinen työote lastensuojelussa. Teoksessa Turkka, H. & Saarholm, J. (toim.), *Lasten ja nuorten rikokset- opas ennaltaehkäisyyn ja rikoskierteen katkaisuun*. Ps- kustannus.
- Sandberg, E. (2022). *Haastava käyttäytyminen-vahvuusperustainen ja ratkaisukeskeinen työote*. ES Pedagogica Oy.
- Sarvela, K. (2020). Traumainformoidun hoivan taustaa. Teoksessa K. Sarvela, & E. Auvinen (toim.), *Yhteinen kieli - traumatietoisuutta ihmisten kohtaamiseen* (s. 13–31). Basam Books Oy.
- Saukkola, K., & Laane, T. (2023). *Näe sydämellä - Luo arvostava yhteys lapseen*. (5. uud. p.). Kipala Oy.
- Seikula, J. (2023). *Dialogi parantaa – mutta miksi? Mikä tekee dialogista ennennäkemättömän vaikuttavan vaikeissa kriiseissä?* (2. uud. p.). Kuva ja Mieli Oy.

- Skauge, B., & Storhaug, A. S. (13.2.2024). How Do Child Welfare Workers Understand and Practice Child Participation? *Child & Family Social Work*, 30, 308–317. <https://doi.org/10.1111/cfs.13167>
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto, SOAMK. (20.4.2023). *Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit*.
<https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/04/SOSIAALIALAN-AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEN-KOMPETENSSIT-2023.pdf>
- Svinhufvud, K. (2024). *Ohjauksen ydin - ohjaajan, esihenkilön ja opettajan työkirja*. Art House.
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (29.4.2026). *Lastensuojelu 2024*. [Tilastoraportti]. Saatavilla 27.6.2025
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/151397/Lastensuojelu%202024.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Toikko, T. & Rantanen, T. (2009) *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon*. Tampere University Press.
<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/100802>
- Työturvallisuuskeskus. (2013). *Perehdyttäminen ja työnopastus – Ennakoivaa työsuojelua*. <https://ttk.fi/julkaisu/perehdyttaminen-ja-tyonopastus-ennakoivaa-tyosuojelua/>
- Tölli, P. (2024). *Minä näen sinut – arvostuksen psykologiaa*. Tammi.
- Törrönen, M. Kalliola, S. & Paaso, S.-A. (2023). ”Sit tietää mitä sille lapselle on tapahtunut” - Alle 12-vuotiaiden lasten kuuleminen lastensuojelutyössä. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 31(2), 128–144.
<https://doi.org/10.30668/janus.116372>
- Viitala, R. (2021). *Henkilöstöjohtaminen. Keskeiset käsitteet, teoriat ja trendit* (1.p.). Edita.
- Westerlund-Cook, S. (2023.) *Lapsuusajan haitallisten ja suojaavien kokemusten sekä toivon merkitys systeemisessä ja suhdeperustaisessa työotteessa*. Teoksessa T. Hipp, & J. Linner Matikka (toim.) *Traumainformoitu työote* (s. 85).PS-kustannus.

LIITE 1. Videon käsikirjoitus

Visuaalinen suunnittelu:

Rauhallinen koko videon jatkuva taustakuva.

Alussa ja lopussa rauhallinen musiikki.

Videot vain alkuun sekä jokaisen jaetun osuuden alkuun. Videot luotu tekoälyllä.

Tekstityyli mahdollisimman selkeä ja rauhallinen sekä yhtenevä koko videon ajan. Tekstidiat vaihtuvat aiheen mukaan ja niille on poimittu pääkohtia.

Lukijoiden äänenkäyttö rauhallista, sekä videolla sopivat välit eri tallenteiden välillä. Pohdintatehtävien kohdalla toistuu sama kuva ja tyyli.

Hei! Tervetuloa katsomaan tallennetta aiheesta arvostava vuorovaikutus ja kohtaaminen. Meitä on tässä aiheesta kertomassa kaksi, Mari ja minä eli Minja. Itse olen tehnyt nyt harjoittelua lastensuojeluyksikössä ja ihan ensiksi haluan sanoa, että tässä asiassa arvostava vuorovaikutus ja kohtaaminen tulee kaiken sen olla sinulle itselle sopiva ja luonteva tapa toimia. Joten lähde kehittämään tätä omaa työskentelytapaa oman persoonallisuutesi päälle. Nyt olen yksikössä työskennellessä nähnyt monia eri tapoja tehdä työtä niin että työntekijät kohtaavat lapset arvostavasti erilaisissa tilanteissa. Joten tähän aiheeseen ei ole sellaista yhtä ja oikeaa tapaa toimia. Mutta on hyvä tehdä työtä tehdessä itsereflektiota siitä kuinka omaa toimintaa voi kehittää niin lasten, perheiden, muiden toimijoiden ja työntekijöiden kesken niin että jokainen tulee nähdyksi ja kuulluksi kuitenkin niin, että myös oma jaksamisesi ei kärsi tästä. Joten mitään muiden miellyttäjää ja kynnysmattoa ei tarvitse itsestään kehittää toimiakseen arvostavasti.

Mari: Hei myös minun puolestani! Olen Mari ja mulla on jo paljon työkokemusta sosiaalialalta. Aikaisemmin varhaiskasvatuksesta ja tällä hetkellä teen opintojen ohessa keikkahommia aikuisten mielenterveyskuntoutujien asumispalveluyksikössä. Vuorovaikutuksen ja kohtaamisen merkitys on mielestäni näissä hommissa se aivan kaikkein tärkein. Se on se pohja, jonka päälle sitten voidaan alkaa rakentaa sitä kaikkea muuta, mikä kuntoutumisessa tai lastensuojelun puolella esimerkiksi kasvatuksellisesti on oleellista.

Minja: Tällä tallenteella tarkastelemme arvostavaa vuorovaikutusta ja kohtaamista kolmesta näkökulmasta: saapumisesta yksikköön, arjesta yksikössä sekä haastavista tilanteista. On hyvä muistaa, että jokainen hetki tarjoaa mahdollisuuden rakentaa suhdetta lapseen, askel kerrallaan. Tallenteella on tehtäviä, joiden kohdalla tallenne on hyvä pysäyttää ja näiden tehtävien avulla sinä katsoja voit miettiä teemaa syvemmin. Suosittelemme ottamaan muistiinpanovälineet esille, jotta voit kirjata itsellesi ylös mahdollisesti mieleesi tulevia oivalluksia, joita voit arjessa hyödyntää tai ottaa esille keskusteluissa työtovereidesi kanssa.

Mari: Lähdetään tutkimaan yhdessä, että mitä tämä arvostava vuorovaikutus ja kohtaaminen käytännössä oikein on lastensuojeluyksikön arjessa ja siellä tapahtuvissa erilaisissa tilanteissa. Lasketaan ne odotukset ja jännitteet nyt ihan ensiksi ja keskitytään uteliaasti tutkimaan tätä aihetta. Annetaan mahdollisuus omalle kasvulle ja ajatusten virralle. Totta kai joku osuus on juuri sinulle helppoa, ja itsestään selvää ja ehkä toimit juuri näin tai olet tehnyt lastensuojelussa jo pidempään töitä. Toivomme kuitenkin, että jokainen saa tästä tallenteesta itselleen jotain pohdittavaa ja löytää niitä asioita, joita haluaa kehittää itsessään tai sitten voi todeta, että totta ja näin jo toiminkin. Tämä on tarkoitettu pysähtymisen ja oman työn tarkastelun välineeksi, riippumatta siitä, millainen lähtökohtasi lastensuojelutyöhön on.

Kaikki alkaa siis siitä hetkestä, kun lapsi saapuu yksikköön, joko ensimmäistä kertaa kodin ulkopuolelle sijoitettuna tai vaihtaessaan sijoituspaikkaa.

Ensimmäinen teema: Saapuminen yksikköön

Visuaalinen: Otsikko ja Canvan tekoälyn avulla luotu video, jossa työntekijä keskustelee nuoren kanssa pyörii otsikon ja videon kanssa.

Minja: Kun lapsi saapuu yksikköön, alkaa moni asia heti tapahtua. Tavarointa kannetaan sisään, huonetta katsotaan, uusia kasvoja kohdataan ja ensimmäiset keskustelut käydään. Samalla lapsi yrittää ymmärtää, millainen paikka tämä on

ja millaisia aikuisia täällä on vastassa. Tässä alkuvaiheessa arvostava vuorovaikutus ja kohtaaminen näkyvät pienissä, mutta merkityksellisissä asioissa: siinä, miten lasta tervehditään, miten häntä puhutellaan ja kuinka hänen reaktioihinsa suhtaudutaan. Lapsi voi olla varautunut, vastahankainen tai hiljainen ja silti hänellä on tarve tulla nähdyksi yksilönä ja kohdatuksi omana itsenään. Turvallinen alku syntyy, kun lasta ei määritellä käytöksen kautta, vaan häntä lähestytään rauhallisesti, kunnioittavasti ja ymmärtäen, että jokainen tulee tähän tilanteeseen oman elämänhistoriansa kanssa.

Minja: Niissä arkipäivän haasteissa, joita kohtaatte voi olla paljon samankaltaista, mutta siellä taustalla vaikuttaa aina kaikki se, mitä kukin heistä on kokenut elämässään ja millaisista lähtökohdista he tulevat. Traumatietoisuus onkin jo alusta alkaen tärkeä asia työskenneltäessä lastensuojelussa. Tämä edellyttää aikuisilta lempeän jämäkkää ja lasta kunnioittavaa lähestymistä tilanteen mukaan. Hyväksyvän ja luottamuksellisen ilmapiirin rakentaminen perustuu siihen, että lapsen käytöstä pyritään ymmärtämään alusta alkaen. Huonoa käytöstä ei tarvitse hyväksyä, vaikka sen taustaa voi ja tulee ymmärtää.

Yhteistä näille lapsille ja nuorille on kuitenkin se, että he kaipaavat pohjimmiltaan turvaa, rajoja ja rakkautta. Sitä mahdollisuutta tulla ymmärretyksi ja kohdatuksi juuri sellaisena kuin he ovat kaikkine puolineen. Pitää siis muistaa, että yksilöllisyys on aina osa yhteisöllisyyttä, eikä se saa jäädä näkymättömäksi. No Mari, miksi arvostava kohtaaminen ja lapsen kuuleminen ovat keskeisiä lastensuojelutyössä ja miten se vaikuttaa lapseen?

Mari: No mä oon lukenu siitä, että sijaishuollossa olon aikana lapsille tulee kokemuksia monenlaisista kohtaamisista työntekijöiden kanssa ja niillä on merkitystä jopa sille, millaiseksi käsitys oikeudenmukaisuudesta heidän omalla kohdallaan muodostuu. On ollut siis ihan tutkimuksia aiheesta ja on voitu osoittaa, että lasten kuulemisella mahdollistetaan heille kokemus siitä, että heitä arvostetaan yhteiskunnan jäsenenä ja heidän on mahdollista vaikuttaa omaan elämäänsä. Näitä lasten kuulemisia voidaan pitää demokraattisina oppimisprosesseina, joissa oppimisen kohteena ovat toisten kunnioittaminen ja yhdenvertaisuus. Ja, että työntekijöiden näkökulmasta työn merkityksellisyys ja

ammatti-identiteetti voivat vahvistua samalla, kun kuulemisilla tuetaan lasten itsetuntoa.

Mitä tää sitten taas tarkoittaa teidän kuulijoiden näkökulmasta, niin tosiaan osa yksiköihinne tulevista lapsista ja nuorista on saattanut kokea jo monenlaisia kohtaamisia siellä ihan lastensuojelun toiminnassa ja voi vaatia paljon sinulta yksittäisenä työntekijänä voittaa hänen luottamuksensa ja päästä siten vaikuttamaan hänen kehitykseensä positiivisella tavalla.

Nämä lapset haluavat tulla vain nähdyksi omana itsenään, pitää unohtaa kaikki kiukat ja tapahtumat ja palautua aina näkemään lapsi omana hyvänä itsenään. Tove Janssonin Muumien näkymätön Ninni tarina on hyvä esimerkki siitä, kuinka välittämällä voi saada lapsen näkyväksi.

Miten arvostusta voi osoittaa siinä arjessa?

Minja: No arvostustahan osoitetaan usein pienillä eleillä, mutta silti niiden eleiden merkitys on suuri. Sen kautta luodaan pohja toimivalle vuorovaikutukselle ja ihmisten väliselle yhteistyölle. Lasten ja aikuisten välisissä kohtaamisissa lapsen kokema arvostetuksi tuleminen auttaa toisiaan kunnioittavan suhteen syntymiseen. Aikuisten asenteilla on merkitystä erityisesti silloin, kun lapsella on jotain erityisiä tarpeita. Arvostavassa kohtaamisessa vältetään tulkitsemista. On tärkeä olla avoin ja kysyä enemmän kuin olettaa.

Arvostava kohtaaminen näkyy pienissä teoissa, kuten rauhallisessa asennossa, hymyissä ja eleissä, joita käytetään. Lapselle annetaan mahdollisuus tehdä pieniä valintoja heti saapumishetkellä ja reagoida omalla tavallaan. Hänen tarpeitaan ja reaktioitaan kunnioitetaan ilman kiirettä tai painostusta. Näin luodaan turvallinen ja kunnioittava ensivaikutelma, joka rakentaa pohjaa luottamukselle ja hyväksi vuorovaikutukseksi.

Sitten voitais puhua dialogisuudesta. Dialogisuushan tarkoittaa vuorovaikutusta, jossa pysähdytään kuuntelemaan toista, pyritään ymmärtämään hänen

näkökulmaansa ja annetaan tilaa erilaisille ajatuksille ilman kiirettä korjata tai ratkaista. Mitä mieltä olet siitä kuinka tärkeää se on tässä työssä?

Mari: No siis onhan se perusta, jolle kaikkea sitten aletaan rakentaa. Keskustelemalla voidaan saada aikaan muutoksia lapsen ajattelussa, toiminnassa ja tunteissa. Työntekijän pitää olla aidosti kiinnostunut saamaan selville lapsen käsitykset kohtaamistaan vaikeistakin asioista ja siitä, miten tämä niiden valossa ajattelee itsestään ja ympäröivästä maailmasta.

Minja: Keskusteluissa tulee ottaa huomioon lapsen kehitysvaihe, jotta työntekijä osaa puhua hänelle sopivalla tavalla. Lapselle selkeän tiedon antamisen ja tukemisen avulla lapsen omien kokemusten hänessä itsessään herättämiä ajatuksia ja tunteita pyritään normalisoimaan. Lapsi itse päättää, mitä hän kulloinkin on valmis jakamaan, eikä häntä saa painostaa. Turvallinen ja luottamuksellinen vuorovaikutustilanne voi tuoda esille hyvin vakaviakin asioita ja työntekijän tulee olla valmis kohtaamaan ne. Kohdatuksi tulemisessa tärkeää on osallisuus. Lapset ja nuoret saavat kokea tulevansa kuulluiksi ja että he ovat arvokkaita. Heillä on oikeus vaikuttaa omiin asioihinsa.

Mari: Pysähdytään hetkeksi ensimmäisen tehtävän pariin. Mieti ja pohdi tätä teemaa arvostava vuorovaikutus ja kohtaaminen seuraavien kysymysten avulla eli millainen kohtaaminen saa tuntemaan arvokkaaksi ja kuulluksi? Millaisissa tilanteissa sinulle syntyy kokemus siitä, että toinen on aidosti läsnä?

Minja: Me nyt Marin kanssa mietittin kanssa meidän vastauksia tähän kysymykseen. Mulle arvokas kohtaaminen on sitä, että toinen osoittaa olevansa kiinnostunut. Että hän ei kuuntele vain siksi, että on kohteliasta, vaan että hän oikeasti haluaa ymmärtää. Se näkyy siinä, että hän kysyy lisää, muistaa mitä olen sanonut ja antaa tilaa kertoa rauhassa.

Mari: Mä ajattelen samoin. Ja mulle se liittyy tosi vahvasti siihen, miten toinen on läsnä. Että hän pysähtyy, katsoo silmiin ja on tässä hetkessä, eikä tee samaan aikaan muita asioita. Silloin syntyy tunne, että olen tärkeä juuri nyt.

Minja: Niin, ja usein arvostus näkyy myös siinä, ettei toista lähdetä heti korjaamaan tai arvioimaan. Että ei kiirehdiä ratkaisujen kanssa, vaan annetaan ensin tilaa tunteille ja ajatuksille.

Mari: Ja ehkä myös siinä, että toisen kokemusta ei vähätellä, vaikka itse ajattelisi asioista eri tavalla. Että tunteet otetaan tosissaan ja ne hyväksytään osaksi keskustelua.

Minja: Kun itse kokee tulevansa näin kohdatuksi, sitä on helpompi ymmärtää, kuinka merkityksellistä tämä on myös lapsille ja nuorille – varsinkin niille, joilla on takanaan monenlaisia kokemuksia aikuisista. Ne huonot kokemukset vaikuttavat yhtä lailla sitten aikuisuudessa eli ihan oikeasti tavalla tehdä työtä ja kohdata lapset ja nuoret on merkitystä.

Mari: Tällä tallenteella siirrymme seuraavaan osioon eli pääsemme arkeen, joka tapahtuu yksikössä.

Toinen teema: Arki yksikössä

Visuaalinen: Otsikko ja Canvan tekoälyn avulla luotu video, jossa lapset toimivat arkisessa tilanteessa tehden arkisia asioita.

Mari: Kun alku on ohi, alkaa arki. Aamut, koulupäivät, ruokailut, vapaa-aika ja pienet kohtaamiset käytävillä. Arki yksikössä ei koostu vain suurista hetkistä, vaan siitä, miten ihmiset kohdataan tavallisissa tilanteissa päivästä toiseen. Tässä osiossa pysähdymme siihen, miltä arvostava kohtaaminen ja vuorovaikutus näyttävät arjessa: kuuntelemisena, rauhallisena läsnäolona ja lapsen oman tilan kunnioittamisena. Kaikkea ei tarvitse ratkaista heti, eikä vuorovaikutukseen voi pakottaa. Kun lapsi kokee tulevansa kuulluksi ja hyväksytyksi, syntyy vähitellen luottamusta, yhteisöllisyyttä ja tunne siitä, että tähän arkeen on lupa kuulua omana itsenään.

Miten se aiemmin mainittu dialogisuus sitten näkyy arjessa?

Minja: Sitä voidaan käyttää arjessa ihan työmenetelmänä ja auttamisen muotona ja sen avulla voidaankin tukea esimerkiksi elämänhallintaa samalla, kun lapset oppivat refleктоimaan eli tutkimaan ja havainnoimaan omaa toimintaansa ja kokemuksiaan sekä pohtimaan mitä tästä aiemmasta toiminnasta voi oppia.

Dialogisessa vuorovaikutuksessa halutaan ymmärtää siihen osallistuvia ja siinä on tärkeää, että kaikki tulevat kuulluiksi. Erilaisten kriisien ja vaikeiden tilanteiden jakaminen dialogin keinoin auttaa toipumaan. Dialogin ytimessä on toisen arvostava kohtaaminen sellaisenaan. Vuorovaikutustilanteissa saa olla asioista eri mieltä. Kuuntelemalla osoitetaan toisille, että arvostetaan heidän tietämystään, ajatuksia ja osaamista.

Mari: Kehollinen viestintä on oleellinen osa dialogisuutta. Kuten jo aikaisemmin kerroimme, tulisi dialogisuutta ja empatiaa hyödyntää kaikessa arjen toiminnassa, sillä monilla sijaishuollossa olevilla lapsilla ja nuorilla voi olla puutteellisia kokemuksia itsemyötätunnosta ja arvostavasta vuorovaikutuksesta. Työntekijöillä on mahdollisuus korjata näitä kokemuksia tarjoamalla toistuvasti myönteisiä, hyväksyviä ja kunnioittavia kohtauksia arjessa.

Minja: Kiinnostusta ja läsnäoloa voi näyttää kysymällä lisää lapsen tai nuoren ajatuksista ja kokemuksista sekä sanoittamalla ymmärrystä: ”Ymmärrän, mitä tarkoitat” tai ”Kuulostaa siltä, että tämä on sinulle tärkeää. Myös rauhallinen äänenkäyttö, kehonkieli ja tapa asettua tilanteeseen viestivät paljon arvostuksesta.

Konkreettisenä esimerkkinä arvostavasta kohtaamisesta voidaan pitää myös sitä, että lapsella ja nuorella on lupa omiin tavaroihin ja mahdollisuus vaikuttaa omaan arkeensa. Yksiköissä tämä voi näkyä esimerkiksi huoneen sisustamiseen vaikuttamisena, vapaa-ajan toiminnan valintoina sekä siinä, että lapsen mielipidettä kysytään ja kuunnellaan häntä koskevissa asioissa.

Mari: Arkeen liittyvänä työotteena on tällä tallenteella myös ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys, mitä se on lyhyesti ja miten tämä näkyy sitten myös sijaishuollon yksikön arjessa kohtauksilanteissa? Miten tästä voi olla hyötyä

arjessa? Ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys liittyy toisiinsa, koska olemassa olevat voimavarat ovat niitä, jotka nostetaan esille uusien taitojen harjoittelussa ja käytetään apuna siinä. Tärkein oppi tässä menetelmässä työntekijöille on se, että keskitytään ongelmien sijaan siihen, miten erilaiset tilanteet voidaan ratkaista ja pidemmälle vietyä se, miten niitä voidaan ennaltaehkäistä.

Minja: Niin toi on kyllä tärkeä näkökulma, koska sieltä haastavan käyttäytymisen taustalta löytyy aina jokaisen nuoren kohdalla omat yksilölliset syyt ja uusien taitojen sekä toimintamallien opettelu osaavan aikuisen kanssa, kaikki pienetkin onnistumiset huomioiden, auttaa muutoksen tekemisessä.

Mari: Lisäksi tässä oleellista on se, että aikuisella on hyvät vuorovaikutus- ja itsesäätelytaidot, jolloin hän kykenee ohjaamaan tilannetta antamalla samalla itse mallin toivotusta käyttäytymisestä. Erityisesti sijaishuollossa olevilla lapsilla ja nuorilla on taustallaan usein paljon ongelmakeskeisyyttä. Heillä itsellään ei välttämättä ole tietoa omista vahvuuksistaan tai voimavaroistaan ja heidän tarvitsee harjoitella tunne- ja itsesäätelytaitoja arjessa. Näiden löytämiseen ja oppimiseen he tarvitsevat tuekseen turvallisia aikuisia, jotka omaavat vahvat taidot. Ratkaisukeskeisyydessä luovutaan valta-asetelmista ja omaksutaan arvostava asenne. Siinä näkyy arvostava kohtaaminen hyvin käytännönläheisesti, koska asioista keskustellaan tasa-arvoisesti ja lapsi tai nuori on itse vahvasti osallisena ratkaisujen löytämisessä.

Katsojille tärkeää on taas huomata se, että teiltä vaaditaan sitä ammatillisuutta aina ja pitää pystyä toimimaan sitä asiakasta kunnioittavasti silloinkin, kun hän käyttäytyy epäasiallisesti. Tässä näkyy se, miksi oman toiminnan tarkkailu on tärkeää osaamista työntekijöillä. Työyhteisön tuki ja avoin keskustelukulttuuri mahdollistavat arjen tilanteiden yhteisen käsittelyn ja kokemusten jakamisen. Työnohjaus tarjoaa työntekijälle turvallisen tilan reflektoida omaa toimintaansa, säädellä kuormitusta ja vahvistaa ammatillista kasvua.

Minja: Pysähdytään nyt hetkeksi toisen tehtävän äärelle. Tällä kertaa mietitään sitä, mitä kaikkea hyvää me voidaan huomata lapsissa ja nuorissa lastensuojelun

arjessa. Monilla heistä on taustalla kokemuksia siitä, että heitä on arvosteltu tai sivuutettu, joten juuri siksi hyvän huomaaminen on niin merkityksellistä.

Marin kanssa taas itsekkin pysähdyimme miettimään tätä. Hyvä ei aina näy suurina onnistumisina. Se voi olla selviytymistä ja jaksamista vaikeassa tilanteessa sen ääneen sanominen, että “olet jaksanut tosi paljon”. Tai se, että huomaa yrityksen, vaikka lopputulos ei olisi ollut toivottu: “Huomasin, että yritit.”

Minja: Myös omien ajatusten ilmaiseminen on tärkeää huomata. “On rohkeaa sanoa tuo ääneen.” Samoin rajojen pitäminen ja itsesäätely, esimerkiksi tilanteissa, joissa lapsi malttaa mielensä. Pienetkin asiat, kuten ajoissa tuleminen, paikalle jääminen tai kuunteleminen, ovat usein isoja saavutuksia. Ja tässä on hyvä muistaa yksi asia: vältetään vertaamista muihin ja “pitäisi”-puhetta. Ne harvoin vahvistavat kenenkään kokemusta itsestään.

Mari: Kun hyvää on huomattu, seuraava kysymys on usein se, mitä sanon ääneen. Lastensuojelussa sanoilla on iso merkitys turvallisuuden ja luottamuksen rakentamisessa. Turvaa ja ennakoitavuutta lisää se, että lapsi tietää, mitä on tulossa. Esimerkiksi: “Kerron sinulle aina, mitä seuraavaksi tapahtuu.” Tai se, että muistuttaa: “Saat kysyä milloin vain” ja “Ei ole pakko vastata, jos et halua.

Mari: Arvostusta ja kuulluksi tulemistä voi vahvistaa myös ihan suorilla lauseilla, kuten: “Se, mitä ajattelet, on tärkeää”, “Kiitos kun kerroit tämän” tai “Uskon sinua.” Osallisuutta tuetaan kysymällä lapsen omaa näkemystä: “Mitä mieltä sinä olet tästä?”, “Mikä tuntuisi sinusta reilulta?” tai “Miten haluaisit, että tämä hoidetaan? Ja monessa tilanteessa tarvitaan myös rauhoittavaa puhetta: “Ei ole kiire”, “Ollaan tässä hetki” tai “Tämä ei ole sinun syysi.”

Minja: Näin juuri ja sanojen lisäksi eleet ja olemus ovat lastensuojelussa erityisen tärkeitä. Kehonkielellä voidaan joko vahvistaa tai heikentää kaikkea sitä, mitä sanotaan. Keskustellessa on hyvä huomioida myös, että taukoja pitää uskaltaa antaa olla. Hiljaisuuden salliminen on osa kohtaamista se ei ole epäonnistuminen. Pehmeä ja rauhallinen äänenkäyttö sekä kiireen, huokailun tai turhautumisen välttäminen auttavat pitämään tilanteen vakaana.

Mari: Loppuun vielä yksi tärkeä muistutus. Lastensuojelussa korjaavat kokemukset syntyvät usein siitä, että aikuinen pysyy rauhallisena silloin, kun lapsi ei pysty olemaan. Se jää mieleen usein paljon vahvemmin kuin yksikään täydellisesti muotoiltu lause.

Kolmas teema: haastavat tilanteet

Visuaalinen: Otsikko ja Canvan tekoälyn avulla luotu video, jossa nuori on vihainen.

Minja: Sitten on aika viimeiselle osiolle. Arjessa tulee väistämättä vastaan myös tilanteita, jotka kuormittavat kaikkia osapuolia. Riitoja, voimakkaita tunteita, rajojen testaamista, hatkaamista, väkivaltaa eli hetkiä, joissa turvallisuus tai yhteistyö on koetuksella. Juuri näissä tilanteissa arvostava kohtaaminen ja vuorovaikutus korostuvat erityisellä tavalla. Vaikeissakin hetkissä lapsi tarvitsee aiemmin jo mainitun kokemuksen siitä, että aikuinen pysyy läsnä, toimii vakaasti ja näkee hänen arvonsa käytöksestä huolimatta.

Minja: Näissäkin tilanteissa työskennellessä on tärkeää olla traumatietoinen-pitää osata vaihtaa näkökulmaa traumatietoista työtä tehdessä siitä mikä lapsen käytöksessä on vikana siihen mitä lapselle on tapahtunut ja miten se häneen vaikuttaa tänä päivänä.

Mari: Traumatietoisuus edellyttää myös sitä, että ammattilaiset ymmärtävät omat ja asiakkaidensa rajat ja antavat aikaa luottamuksellisen suhteen luomiselle. Siinä korostetaan yhteisöllisyyttä ja sitä, että kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa toistensa hyvinvointiin. Tämä on tärkeä huomioida myös työyhteisön sisällä, jolloin traumatietoisuus tukee työssä jaksamista, kun mahdollisia ristiriitoja uskalletaan käsitellä yhdessä ja erilaisille näkökulmille annetaan tilaa.

Minja: Arjessa lastensuojelussa tulee siis väistämättä eteen tilanteita, jotka kuormittavat sekä lapsia että haastavat työntekijää monella tasolla. Viimeisessä

tehtävässä pysähdytään miettimään hetkeksi millaisia tunteita haastavat tilanteet yksikön arjessa voivat herättää?

Minja: Viimeisen osion tehtävän omat mietintämme tulevat tässä. Lastensuojelussa haastavat tilanteet herättävät työntekijässä paljon erilaisia tunteita, ja niiden tunnistaminen on osa ammattitaitoa. Yksi tunne voi olla ihan huoli. Huoli lapsen turvallisuudesta, muiden lasten hyvinvoinnista tai omasta kyvystä hallita tilannetta oikein. Samalla voi nousta pelkoa siitä, että tilanne eskaloituu tai menee hallinnasta. Nämä tunteet kertovat vastuusta ja välittämisestä, vaikka ne tuntuisivatkin raskailta.

Minja: Moni voi tunnistaa myös turhautumista ja ärtymystä, erityisesti silloin, kun samat tilanteet toistuvat päivästä toiseen. Saattaa tulla kokemus, ettei mikään muutu. Tällöin on tärkeää pysähtyä huomaamaan, ettei turhautuminen kohdistu esimerkiksi lapseen, vaan tilanteeseen ja sen kuormittavuuteen.

Mari: Haastavissa tilanteissa voi siis herätä myös riittämättömyyden tai epävarmuuden tunteita. Työntekijä voi pohtia, tekeekö hän oikeita ratkaisuja tai osaako toimia lapsen parhaaksi. Nämä ajatukset ovat yleisiä tilanteissa, joissa vastuu on suuri ja ratkaisuilla voi olla kauaskantoisia vaikutuksia. Toisinaan esiin nousee myös surua ja myötätuntoa, kun lapsen taustat, kokemukset tai tämänhetkinen pahoinvointi tulevat näkyviksi lapsen käytöksessä. Samalla työntekijän on kuitenkin tärkeää tunnistaa omat rajansa, jotta tunteet eivät kuormita liikaa.

Minja: Niinpä. Sillä Kun omat tunteet tunnistaa, niiden säätely helpottuu. Rajat ovat osa arkea, mutta niiden asettaminen voi herättää työntekijässä ristiriitaisia tunteita. On hyvä muistaa, että rajat eivät ole vastakohta arvostavalle kohtaamiselle, vaan yksi sen keskeisistä muodoista. Turvallisesti asetetut rajat suojaavat lasta ja tukevat hänen hyvinvointiaan.

Mari: Lopulta kyse on siitä, että uskaltaa kysyä itseltään: mitä tämä tilanne herättää minussa ja miten se vaikuttaa tapaani toimia? Tällainen itsearviointi tukee ammatillista kasvua ja auttaa säilyttämään arvostavan ja turvallisen

työotteen myös kaikkein vaikeimmissa hetkissä. On kuitenkin tärkeää muistaa, että haastavien tunteiden rinnalla työ herättää myös myönteisiä ja joskus yllättäviäkin tunteita. Iloa ja toivoa, kun lapsi ottaa pienen askeleen eteenpäin. Merkityksellisyyden tunnetta, kun saa olla turvallinen aikuinen. Kiitollisuutta, kun luottamus syntyy. Ja ylpeyttä, kun itse pystyy pysymään rauhallisena vaikeassa hetkessä.

Minja: Nyt alkaa video olemaan loppuillaan ja tähän vielä haluan sanoa, että työntekijän itsetuntemuksella on siis iso merkitys niin yksilöllisellä kuin ammatillisellakin tasolla omien taitojen kehittämisessä. Arvostus näkyy myös työyhteisössä: rohkaisuna, kannustuksena, palautteen antamisena ja sen vastaanottamisena. Selkeät yhteiset toimintatavat työyhteisössä ja sujuva vuorovaikutus lisäävät niin lasten kuin työntekijöiden kokemaa hyvinvointia ja turvallisuutta.

Arvostava vuorovaikutus ja kohtaaminen rakentuvat siis arjen teoista. Siitä, että olemme aidosti läsnä, katsomme toista silmiin, kuuntelemme, kysymme ja uskallamme myös kertoa omista ajatuksistamme. Hyvää kohtelua ja arvostavaa työtettä ei ohjaa ainoastaan ammatillinen etiikka, vaan myös lainsäädäntö. Sosiaalihuolto- ja lastensuojelulaeissa on määritelty lapsen oikeudet hyvään kohteluun ja todettu, että lapsen etu tulee asettaa ensisijaiseksi. Lapsen mielipiteet ja toiveet tulee selvittää ja ottaa huomioon.

Pitäkää siis huolta lapsista, itsestänne ja työkavereistanne. Hyvä ja arvostava kohtaaminen ei synny täydellisyydestä, vaan pysähtymisestä, inhimillisyydestä ja halusta tehdä työ parhaalla mahdollisella tavalla – yhdessä. Kiitos teille katsojat!

Musiikki lähtee tästä taas soimaan.

Teksti dia: Tämä videotallenne on toteutettu opinnäytetyönä.
Videotallenne on tehty Canva-sovelluksella
hyödyntäen videoissa Canvan tekoälyominaisuuksia

Lähteet dia.

LIITE 2. Video

Videon linkki:

https://www.canva.com/design/DAG5U7xQFjU/mNReXBWYCSykjetocwOO8g/watch?utm_content=DAG5U7xQFjU&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=uniquelinks&utm_id=h712e71f839